

EAE-KO HERRI-ADMINISTRAZIO ETA ERAKUNDEETAN EUSKARAREN ERABILERA NORMALIZATZEKO PLANETARAKO IRIZPIDE OROKORRAK

VI. PLANGINTZALDIA (2018-2022)

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

KULTURA ETA HIZKUNTZA
POLITIKA SAILA

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Y POLÍTICA LINGÜÍSTICA

Lan honen bibliografia-erregistroa Eusko Jaurlaritzaren *Bibliotekak* sarearen katalogoan aurki daiteke: <http://www.bibliotekak.euskadi.eus/WebOpac>

Argitaraldia

1.a, 2018ko urtarrila

©

Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioa
Kultura eta Hizkuntza Politika Saila

Internet

www.euskadi.eus

Argitaratzailea

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia
Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco
Donostia-San Sebastián, 1 • 01010 - Vitoria-Gasteiz

Diseinua

eta maketazioa

ekipoPO

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia

Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco

AURKIBIDEA

Sarrera	5
1. Gaur egungo egoera	5
2. ESEP eta etorkizunerako erronkak	6
3. Plangintzaldi berriaren oinarriak.....	6
3.1. Plangintzaldiaren aurrekariak	6
3.2. Kudeaketa aurreratua	7
3.3. Bikain ziurtagiria.....	8
3.4. Koordinazioaren garrantzia	9
V. Plangintzaldiaren balorazioa (2013-2017).....	11
1. Ebaluazio-txostena: kuantitatiboa	11
2. Hizkuntza-eskakizunen egoera 86/1997 Dekretuaren eraginpeko EAEko herri-administrazioetan.....	11
Euskararen erabilera normalizatzeko planak herri-administrazioetan.....	13
1. Sarrera	13
1.1. Plan eredu bateratua eta Bikainen ebaluazioko Erreferentzia Marko Estandarrera lerrokatua	13
1.2. Aplikazio berria	14
2. Plangintzaldirako Plan Estrategikoa: helburuak eta adierazleak	14
3. Urteko kudeaketa planak: ekintzak	15
4. Erabilera planen ebaluazioa	15
Erabilera planen kudeaketa.....	17
1. Ohiko kudeaketa versus kudeaketa aurreratua	17
2. Kudeaketa aurreratua	17
Erabilera planetarako irizpide orokorrak	21
1. Hizkuntza Ofizialak Erabiltzeko Irizpideak	21
2. Etorri berrientzako protokoloak.....	22
3. Borondatek haratago	23
4. Hizkuntza-eskakizunak	24
5. Derrigortasun-data berriak ezartzeko irizpideak.....	24
6. Erabilera Planetako parte-hartzaileak	26
7. Berriazko hizkuntza-prestakuntzaren eta trebakuntzaren garrantzia	27

8. Prestakuntza orokorraren garrantzia	27
9. Euskarazko komunikazioak areagotzea	28
10. Ahozotasuna	30
11. Dokumentuen estandarizazioa.....	30
12. Itzulpen kopurua gutxitzea.....	32
13. Kontrataziorako irizpideak.....	33
6. Sozietate publikoak eta zuzenbide pribatuko erakunde publikoak.....	35
Agurra	37

SARRERA

1. Gaur egungo egoera

Euskararen Erabilera Arauzkotzeko 10/1982 Oinarrizko Legeak argi eta garbi ezartzen du herritarrek euskara eta gaztelania ezagutzeko eta erabiltzeko eskubidea dutela, eta herri-administrazioek eta zenbait erakunde publiko eta pribatuk bermatu behar dietela eskubide hori. Hona hemen, beraz, Legearen hastapen edo oinarririk funtsezkoena: hizkuntza-eskubideak herritarrenak dira, eta herri-administrazioei dagokie eskubide horiek betetzen direla bermatzea. Azken batean, euskarak ere zerbitzu-hizkuntza behar du izan herritarrekiko hartu-emanetan; lan-hizkuntza, herri-administrazioen arteko komunikazioetan eta herri-administrazio barruko jardunean. Izan ere, herritarrak eurek hautatutako hizkuntzan artatuak izango direla bermatzeko modurik eraginkorrena da euskaraz ere normaltasunez lan egiten duen herri-administrazioa lortzea; eta hori lortze aldera eta euskara egoera ahulagoan dagoenez, herri-administrazioek akzio positiboak ezarri behar dituzte euskararen alde.

Horiatariko bat dugu HPSk, herritarren hizkuntza eskubideen defentsarako, duela bederatzirte abian jarri zuen ELEBIDE (Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Zerbitzua). Euskara Sustatzeko Ekintza Planak (ESEP) honela definitzen du ELEBIDEn zeregina:

Hizkuntza eskubideen aurkako jarduerak Elebide zerbitzu publikoaren bitartez salatu eta konponbidean jartzen dira. Herri-administrazio guztiek bat egin beharko lukete Elebide eskaintzen duen babesarekin. Gure gizartean hizkuntza aukeretikiko sentiberatasun maila altuago bat lortzea ezinbestekoa da, gaia ez dadin gatazka-iturri izan eta elebitasuna modu ahalik naturalenean uler dadin. Horretarako muturreko joerak ekiditen lagundu behar du hizkuntza politikak, maximalismoak, alde batetik, eta aurreiritzi zaharretan erroturiko erresistentziak, bestetik, albo batera utzirik.

Urte hauetan guztietan egindako ibilbide oparoan, hauexek izan dira bere funtzio nagusiak (ikus: http://www.euskara.euskadi.eus/r59-14414/eu/contenidos/informacion/elebide_nortzuk/eu_elebi_no/elebi_no.html):

- Eskaerak, kexak, proposamenak eta iradokizunak kudeatzea.
- Hizkuntza eskubideen gaineko informazioa eta aholkularitza eskaintzea.
- Laguntza ematea, halakorik behar duten edo eskatzen duten guztiei.
- Beste elkarte eta erakundeekiko koordinazioa ziurtatzea.

2. ESEP eta etorkizunerako erronkak

Euskara Sustatzeko Ekintza Plana (ESEP hemendik aurrera) gure erabilera planen markoa izan da. Hau da ESEPen herri-administrazioei dagokien atalean jasotako helburua:

Itzulpenei esker, eta gaztelania ia beti sorburu-hizkuntza izanda, bermatzen dugu nahi baino gehiagotan hizkuntza ofizial bien presentzia. Hemen ere, gainerako hizkuntza irizpideekin bezala, erakundean erakundeko erabilera planek eta hizkuntza ofizialak erabiltzeko irizpideek argi eta garbi finkatuko dute, tokian tokiko egoera soziolinguistikoaren arabera, zer itzuli eta zer ez itzuli, zer sortu hizkuntza batean, zer bestean eta zer bietan, itzultzaileez ez ezik lanpostuko hizkuntza-eskakizuna lortua duten langileez ere baliaturik elebitasuna bermatzeko. Itzulpenaren pisua, oro har, arindu beharko da sortze lanaren mesedetan. Izan ere, itzulpenei esker bermatzen da gehiegitan elebitasuna, eta hori ez da horrela izan behar ezinbestean. Halaber, behar-beharrezkotzat jotzen da hiru elementu hauek elkarrekin lotzea: hizkuntza-eskakizunak, lanpostuetako eginkizunen behar komunikatiboak eta hizkuntza ofizialak erabiltzeko irizpideak. Lotura horretan ezinbestekoa da arduradun politikoen protagonismoa eta eredugarritasuna. Langileen parte-hartzea eta adostasuna garrantzi handikoa izanda ere, kale egingo da kargudunen gidaritzara eta lidergorik gabe.

Horregatik, neurri eta ekintza hauek proposatzen dira:

- “1.neurria: herri-administrazioan euskararen erabilera sustatu eta bermatzea”
- “2.neurria: euskara ere lan-hizkuntza izateko neurriak hartzea”
- “3.neurria: langileen euskara-gaitasuna etengabe hobetzeko neurriak hartzea”

3. Plangintzaldi berriaren oinarriak

Herri-administrazioetan bost urte irauten duten plangintzaldien bidez bultzatzen da euskararen erabilerearen normalizazioa. Plan horien bitartez, hizkuntza-eskakizunaz gain, bestelako esparruak ere arautzen dira: hizkuntza irizpideak, euskara bultzatzeko neurriak, eta abar.

VI. Plangintzaldian sartuko garen honetan, bada garaia begirada atzera botatzeko eta orain arteko ibilbideari erreparatzeko.

3.1. Plangintzaldiaren aurrekariak

- I. Plangintzaldiaren (1990-1995) helburua izan zen herri-administrazioetako langileak arian-arian gaitzea, bi hizkuntza ofizialeko edozeinetan jarduteko; horretan egin ziren ahaleginik handienak, hizkuntza-eskakizunak eta derrigortasun-datak esleitzen, langileak euskalduntzen eta alfabetatzen, eta abar.
- II. Plangintzaldian (1997-2002), langileak euskalduntzeaz eta alfabetatzeaz gain, euskararen erabilera planen presentzia orokortzeko apustua egin zen. 86/1997 Dekretuak euskararen erabilera normalizatzeko plana onartu beharra ekarri zien euskal herri-administrazio guztiei: hizkuntza planifikazioa abian zen.
- III. Plangintzaldian (2003-2007), langileak euskalduntzen jarraitzeko neurriak ahaztu gabe, oinarri teoriko sendoak jarri ziren euskararen erabilera gora egin zezan Administrazioan: herri-administrazio atalak eta lehenetsiak definitu ziren, AEBEMET metodologia, hizkuntza normalizatzeko neurriak, hizkuntza

ofizialak erabiltzeko irizpideak... Esparru publikoko langileak gero eta euskaldunagoak ziren, baina euskararen erabilera ez zen neurri berean hazten, eta hura bilakatu zen erronkarik handiena.

- IV. Plangintzaldiak (2008-2012) aldaketa handia ekarri zuen: planifikazio zehatz bat jarri zen martxan, euskara ere ohiko lan-hizkuntza bihurtzeko, gaztelaniaren parean jarrita, bi hizkuntzen berdintasuna sustatuz horrela. Plangintzaldi hartan finkatu ziren azterketa komunikatiboak, berariazko hizkuntza prestakuntzaren garrantzia, kudeaketarako antolakuntza-egiturak... hori guzti hori, bi hizkuntza ofizialak maila berean erabiltzeko aukera bermatzeari begira.
- V. Plangintzaldia (2013-2017) etorri zen gero, eta argi eta garbi ezarri zuen helmuga: euskara ere herri-administrazioetako jarduneko ohiko lan-hizkuntza izatea. Datuek erakusten dutenez, herri-administrazioek neurri handi batean bermatzen dituzte herritarrekiko euskarazko komunikazioak; era berean, prestatuta daude, gehiago edo gutxiago, euskaraz lan egiteko; alabaina, oraindik ere gaztelania da lan-hizkuntza nagusia, eta handia da itzulpenekiko mendekotasuna. Guztiarekin ere, azken plangintzaldi honetan ibilbide polita egin da bai administrazioen arteko elkarlana areagotzeko, bai normalizazioaren kudeaketaren gaineko gogoeta sakona egiteko.
- VI. Plangintzaldira iritsi gara, eta plangintzaldi hau, oroz gainera, euskararen erabilera modu eraginkorragoan bideratuko duen kudeaketa eredu berriaren plangintzaldia izango da, aurrerago azalduko dugun bezala. Euskararen kudeaketak erakundearen kudeaketa orokorraren barruan egon behar du txertatuta: ezin daiteke geratu kudeaketa orokorretik kanpo. Aldi berean, erakundearen helburu nagusiek uztartuta egon behar dute euskararen erabileraren normalizazioarekin, ondo lerrotuta, prozesua arrakastatsua suertatuko bada.

3.2. Kudeaketa aurreratua

Herri-Administrazio publiko moderno, bizkor eta eraginkorra ezinbestekoa da ongizate eta bizi-kalitate maila handiak izango dituen gizarte bat lortzeko; hortaz, gure gizarte konplexu, aldakor eta askotarikoak une-unean egiten dituen eskaerei eraginkortasunez erantzuteko gai den Administrazioa behar dugu.

Eusko Jaurlaritzak Aurrerabide programa jarri du martxan, Administrazioaren eraldaketa hori sustatzeko eta kudeaketa hobetzeko (ikus <http://www.euskadi.eus/eusko-jaurlaritz/berrikuntza-publiko-administrazioaren-hobekuntza/Aurrerabide-kudeaketa-aurreratua/hasiera/>). Hona hemen, bere helburu nagusia: Herri-administrazioaren barruan kudeaketa aurreratuko eredu bat oro har ezartzea eta langileen abilezia berriak garatzea, zerbitzu publikoak optimizatzeke.

Herri-administrazio bakoitzaren kudeaketa aurreratuko ereduak, edozein delarik ere, Administrazioa herritarrek nahi duten bezalakoa izatea ahalbidetzen du: hurbila, gardena, efizientea, berritzailea, parte hartzeko aukera ematen duena... Administrazioeko pertsona gehienek herritarrek eskatzen duten bezala funtzionatu nahi dute. Erantzukizun-postuetan dauden pertsona, goi-kargudun eta funtzionario gehienek uste dute posible dela funtzionamendua hobetzea, eta proiektu honekin konprometitu nahi dute.

Kudeaketa aurreratuan oinarritutako programa honek bat egiten du, bete-betean, euskararen kudeaketarako proposatzen dugun ereduarekin: "pertsonak oinarri, egoeraren diagnostikoa, hobekuntza planak, ebaluazioa, lankidetzaren sareak, ereduaren zabalkundea"... dira termino batzuk kudeaketa eredu biak sendo uztartzen dituztenak.

Gainera, kudeaketa aurreratuan dagoen eredu kontuan izanik, kudeaketa aurreratuko edozein programak erabat integratu behar du zehar-lerro diren gaien kudeaketa (euskararena, kasu) kudeaketa orokorrean.

Horrela, hizkuntzarena bezalako gai transbertsalaren kudeaketa erakundeko ordezkari zein arduradunen erantzukizuna izango da, ez hizkuntza normalizaziorako teknikariarena, zeinak koordinazio eta aholkularitza lanak egin beharko baititu aurrerantzean.

3.3. Bikain ziurtagiria

Bikain ziurtagiriak ibilbide oparoa izan du orain arte. Azken bederlatzi urte hauetan, 300 entitate baino gehiago ebaluatu dira, eta garrantzitsuena, entitate horiei euskararen kalitatezko kudeaketaren balio erantsia eman zaie ebaluazioen bitartez. Baina, kalitate-prozesuen ebaluazio guztietan gertatzen den bezala, hobekuntza bati beste hobekuntza batek jarraitu behar dio ezinbestean, etengabe, betiere bikaintasunaren bidetik eta bikaintasunaren bila. Eta horixe bera egin du HPSk Bikain ziurtagiriaren ebaluazio prozesuarekin. Azken bi urte hauetan, beharrezko egokitzapen teknikoak egin ditu HPSk, eta lanaren fruitu, Dekretu berria eman da argitara 2017ko uztailan (ikus <https://www.euskadi.eus/bopv2/datos/2017/06/1702748e.pdf>).

Bikain ebaluazio prozesuan egin diren egokitzapenek garai berrietara egokitzeko balio izan dute. Alde batetik, azken urteetan Administrazio eta entitate pribatueta euskararen kudeaketan zein erabileran egin diren aurrerapausoak Bikain ebaluazio-prozesuan integratzen saiatu gara HPSn. Bestetik, Bikain ebaluazio-prozesu berria, enpresetara ez ezik, administrazio eta erakunde publikoetara ere zabaldu eta egokitu da; horrela, bi mundu ezberdin uztartu eta sistema bakarrera eraman dira. Hori bai, Legeak herritarren hizkuntza eskubideak bermatzeko entitateei ezartzen dizkien eginkizunak betetzea ezinbesteko baldintza bihurtu da Bikain ebaluazioan edozein ziurtagiri eskuratzeko.

Enpresa pribatuak bi multzotan banatzen dira: **123/2008 Dekretuak** bere eraginpean hartzen dituen enpresa pribatuak eta gainontzekoak. Lehenengoei Dekretuak herritarrekiko harremanetan hizkuntza betebeharrak ezartzen dizkie, ezberdinak entitate pribatuaren izaeraren arabera. Besteei, legeak ez die ezartzen hizkuntza betebeharrak berezirik, herritarrekiko harremanik ez dutelako, enpresa industrialak kasu.

Sozietate publikoek 86/1997 Dekretuak ezartzen dituen irizpideen arabera jokatu behar dute herritarren hizkuntza eskubideak babesteko. Horrez gain, **Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Hizkuntza Eskubideei buruzko 123/2008 Dekretuak ere** herritarren hizkuntza eskubideak bermatzeko betebeharrak ezartzen die.

Era berean, herri-administrazioak eta Osakidetza daude. Bakoitzak bere arloko hizkuntza legediak ezartzen dizkion baldintzak bete beharko ditu edozein Bikain ziurtagiri lortzeko.

Hizkuntza-kudeaketaren kalitatea ebaluatzeko eta egiaztatzeko sistemak oinarrian duen osagaia da Erreferentzia Marko Estandarra (EME) (ikus. <https://www.euskalit.net/bikain/bikainberri/Erreferentzia%20Gida%202018.pdf>). EME lanerako marko ez-arauemailea da, edozein erakundetan hizkuntzaren presentzia eta erabilera (zerbitzu- eta lan-hizkuntzari dagokienez) zertan gauzatu ohi den modu eskematiko eta ordenatuan adierazten duena, baita erabilera-presentzia horien azpian dauden barne-mekanismoak eta kudeaketa ere.

Bikain berriak, orain arte bezala, hiru maila izango ditu: oinarritzkoa, ertaina eta goikoa; baina, maila ertaina eta goikoa lortzeko puntuazioan aldaketak egon dira. Maila hauek lortzeko langa 100 puntutan areagotu egin da.

Erreferentzia Marko Estandarreko ardatz eta elementuek pisu desberdina izango dute entitatearen izaeraren arabera; hots, bi haztapen (ponderazio) ezberdin izango dira: bat enpresa pribatu zein sozietate publikoentzat, eta bestea herri-administrazioentzat zein Osakidetza bezalako entitateentzat. Izan ere, oso desberdinak dira entitate bi multzo horien baliabide, historia eta betekizun legalak.

Ebaluazio-prozesu bera izango dugu esparru batean zein bestean, orain artekoa bezalakoa, baina 9 urteko ibilbidean ikasitakoak aberastuta. Eredu berrian, eredu zaharreko 4 ardatz izatetik 2 izatera pasa gara (zerbitzu-hizkuntza eta lan- hizkuntza); eta lehen mailako 18 elementuetatik 6ra.

Ebaluatzaileek prestakuntza jasoko dute eredu berrian, eta enpresa batekoak izan edo herri-administrazio batetik etorri, elkarrekin jardungo dute ebaluatzen hala esparru batean nola bestean. Horrek, zalantzarik gabe, aukera ederra emango digu elkarrengandik ikasteko, urte luze hauetako ebaluazioek argi utzi baitute herri-administrazioetan eta enpresetan euskararen kudeaketan garatzen diren estrategiek balio izan dutela bi sektoreen euskararen kudeaketa hobetzeko.

Bikain ebaluazioa tresna ezin hobea da, enpresa eta erakundeetan euskararen kudeaketak eta erabilerak dituzten ahuleziak eta indarguneak atzemateko, eta, ebaluazio horietan oinarrituta, euskararen erabilera indartzeko. HPSren ustez, Bikaineko ebaluazio prozesuak onura handiak ekar diezazkioke erakunde ebaluatuari, izena ematen duen momentutik hasita. Izan ere, erakundeak erabaki hori hartzeak erakunde horretako langile zein ordezkariak mobilizatzea dakar auto-diagnostikoa egiteko; baina, horrez gain, erakundeak bere egoera linguistikoaren kontzientzia osoagoa hartzen du. Gainera, ebaluazioa egindakoan, kanpoko ikuspegi bat irabazten du euskara kudeatzeko duen moduari buruz: ebaluazio txostena. Txosten horretan ondo egindakoak nabarmentzen zaizkio, eta hobetzeko hainbat aholku proposatu.

Horregatik, herri-administrazioak eta euren menpeko sozietate publikoak bultzatu nahi ditugu Bikain ebaluazio prozesuan izena ematera, eta egoki deritzotenean eta prestatuta daudenean, aurkeztera, Bikain ebaluazioa mugarririk inportantea izan daitekeelako erabilera planaren ibilbidean.

3.4. Koordinazioaren garrantzia

Gero eta garbiago dago euskararen normalizazio prozesua herri-administrazioetan ezin egon daitekeela erakunde bakar baten bizkarrean; aitzitik, herri-administrazio guzti-guztien lan-jardun bateratuak beharrezkoak dira, euskararen erabilerak gora egin dezan.

Hori guztia kontuan izanik, aipatzeko modukoa da HAKOBak azken urteotan izan duen garrantzia, herri-administrazioen arteko lan koordinatua sustatzeko eta bultzatzeko. HAKOBA (Herri Aginteen arteko Koordinaziorako Batzordea) 1997. urtean eratu zen eta urte hauetan guztietan bere helburu nagusia izan da hizkuntza politikako gaietan eskumena duten herri aginteen arteko elkarlana areagotzea. Une honetan, honako hauek dira HAKOBAREN partaide: HPS, Eusko Jaurlaritza, hiru foru-aldundiak, hiru hiriburuetako udalak, EUDEL eta UEMA.

HAKOBAREN jarduera nagusia lan-taldeka gauzatzen da eta lantalde horiek proiektu esanguratsuak burutu dituzte azken urteotan, besteak beste:

- Hizkuntza-eskakizunak esleitzeko proposamenak bateratzea.
- Herri-Administrazioen arteko euskarazko komunikazioak bultzatzeko metodologia.
- VI. Plangintzaldirako plan eredu bateratua (Bikaineko EMEarekin lerrokatua).
- IKTren inguruko gomendioak.
- Hizkuntza irizpideak kontratazio administratiboetan.
- Euskararen egunak.
- Txantxangorriaren kanpaina eta bestelakoak.

Jaurlaritzaren barruan ere badira hizkuntza politikaren esparruan eskumen osoa duten zenbait erakunde, eta hain zuzen ere, erakunde horien guztien ekimenak behar bezala koordinatzeko sortu zen 2016an batzorde berezi bat, bost partaide hauek dituen: HPS, Osakidetza, Hezkuntza, Ertzaintza eta Justizia.

Antzera gertatzen da hiru lurralde historikoetan tokian tokiko normalizazio erronkei erantzuteko. Gipuzkoan, esaterako, Foru Aldundiaren gidaritzapean, udaletako eta Foru Aldundiko hizkuntza normalizazio teknikariak biltzen dira, UDALEKIN elkartearen bitartez; Bizkaian, ALKARBIDEren bitartez; eta Araban, Arabako Foru Aldundiaren laguntzarekin. Azkenaldi honetan, asko indartu da HPSren eta horien arteko komunikazioa eta elkarlana, eta horren ondorioz hainbat proiektu jarri dira martxan: erabilera plan eredu berriaren aurkezpenak, Bikaineko pilotajeak, ebaluaziorako jarraibideak... Bizkaian antzerako dinamika jarraitu da ALKARBIDErekin. Araban, Foru Aldundiarekiko harremanak gero eta estuagoak dira, eta gero eta ugariagoak elkarrekin gauzatutako ekimenak.

Gainera, 2017ko uztailaren 3an EAeko Eusko Jaurlaritzako Kultura eta Hizkuntza Politika Sailaren, Nafarroako Euskarabidea-Euskararen Nafar Institutuaren eta Iparraldeko Euskararen Erakunde Publikoaren arteko lankidetzak hitzarmena sinatu zen. 2016-2020 legealdirako onartutako Euskadi 2020 gobernu programak bere 119. konpromisoan jasotzen du "euskararen hiru lurraldeen erakundearen arteko lankidetzak" antolatu eta indartuko dela. Hizkuntza politikaren inguruko hiru herri-administrazioen arteko harremana berria ez bada ere, eta bikako hitzarmenak dauden arren, aurreneko aldia da horrelako hitzarmen bat hiruren artean sinatzen dena, betiere lankidetzan sakontzeko asmoz. Akordioak ez du eduki ekonomikorik, baina elkarlanerako oinarriak, esparruak eta ekimen zehatzak ezarri dira.

Onartu zen akordio proposamenak bost esparruri heltzen dio: hezkuntza eta hizkuntza-gaitasuna; euskararen erabilera; gogoeta esparruak eta mintegiak; ikerketa soziolinguistikoa eta corpusa; eta, azkenik, Europako markoan hizkuntza politika garatzeko bideak jorratzea. Arlo hauetan guztietan, elkarlanean jorratzeko neurriak aipatzen dira.

V. PLANGINTZALDIAREN BALORAZIOA (2013-2017)

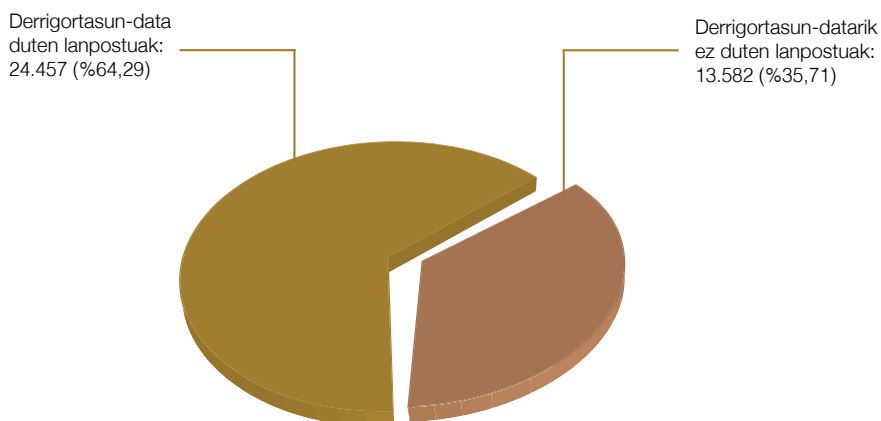

1. Ebaluazio-txostena: kuantitatiboa

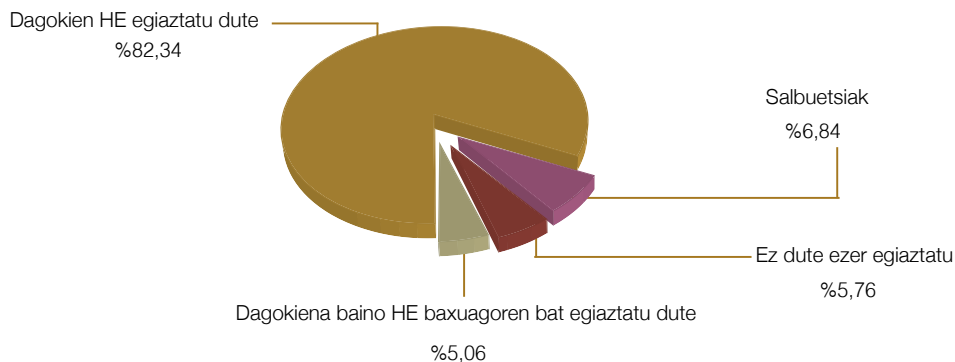
Apirilaren 15eko 86/1997 Dekretuari jarraiki, Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak V. Plangintzaldiaren amaierako ebaluazio txostena egin du; horretarako, lehen aldiz estatistika enpresa bat kontratatu du. Bertan, datu kuantitatiboak bildu dira batetik, eta, bestetik, azterketa kualitatiboa egin da. Informazio kuantitatiboa jasotzeko, galdetegi egituratu bi prestatu dira. 86/1997 Dekretuaren eraginpeko herri-administrazio guztietan, erakunde bakoitzak izendatutako solaskideak bete du lehen galdetegia; horretaz gain, beste 2.200 langileri ere bigarren galdetegi bat egin zaie. Modu honetan kontrastatu ahal izan dira bi kolektiboek emandako erantzunak. Beheko linkean aurki dezakezue ebaluazio horren emaitzak biltzen dituen txostena (ikus <http://www.euskadi.eus/normalizazio-linguistikoa-herri-administrazioetan/web01-a2euadmi/eu/>).

2. Hizkuntza-eskakizunen egoera 86/1997 Dekretuaren eraginpeko EAEko herri-administrazioetan

Lanpostuen derrigortasunak EAEko herri-administrazioetan

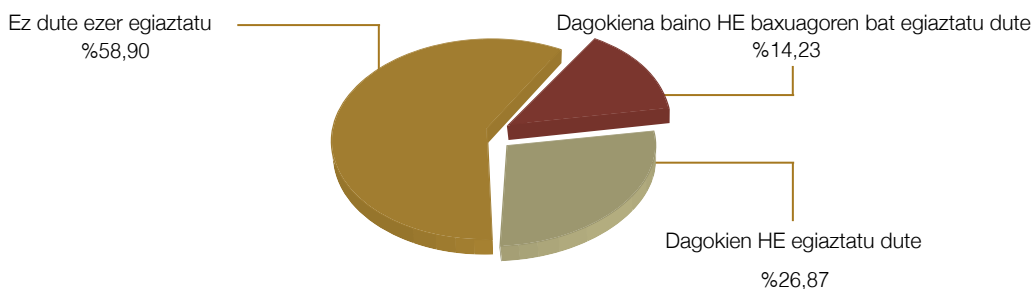

Hizkuntza-eskakizunen betetze maila EAEko herri-administrazioetan derrigortasun-data duten lanpostuetan

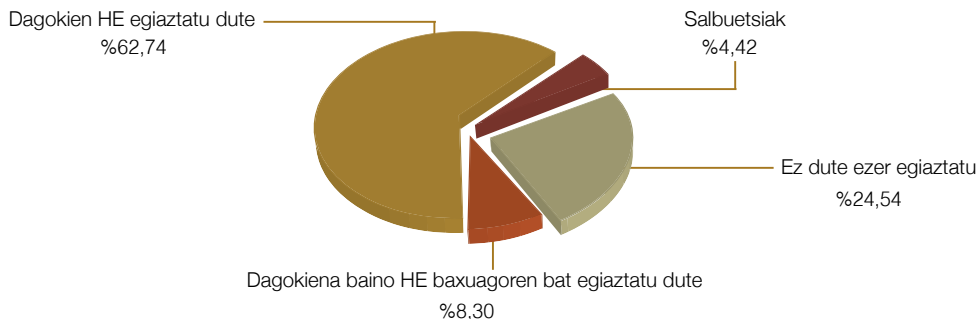
Grafikoan ikusten denez, derrigortasun-data duten lanpostuetako okupatzaileen %87,4k egiaztatu dute hizkuntza-eskakizunen bat, eta %5,76k ez dute ezer egiaztatu.

Hizkuntza-eskakizunen betetze maila EAEko herri-administrazioetan derrigortasun-datarik ez duten lanpostuetan

Ikus daitekeenez, derrigortasunik ez duten lanpostuen %58,9k ezer egiaztatu ez badute ere, %41,1ek egiaztatu du hizkuntza-eskakizunen bat.

Hizkuntza-eskakizunen betetze maila EAEko herri-administrazioetan lanpostuaren derrigortasuna kontuan hartu barik

Une honetan EAE-ko administrazioetako langile guztien %71,04k era bateko edo besteko hizkuntza-gaitasuna du euskaraz lan egiteko.

EUSKARAREN ERABILERA NORMALIZATZEKO PLANAK HERRI-ADMINISTRAZIOETAN

1. Sarrera

Bereziki kontuan hartu behar da 2/2016 Legea, Euskadiko Toki Erakundeei buruzkoa (ikus: <http://www.euskadi.eus/eusko-jaurlaritza/-/legea/22016-legea-apirilaren-7koa-euskadiko-toki-erakundeei-buruzkoa/>). Hizkuntza politikaren gainean honakoak aipatzen dira, 6. eta 7. artikuluetan, hurrenez hurren:

Euskara Euskal Herriko berezko hizkuntza da eta, gaztelania bezala, Euskal Autonomia Erkidegoko toki-erakundeen hizkuntza ofiziala, eta, alde horretatik, erakundeon jardueretan erabilera normal eta orokorreko zerbitzu-hizkuntza eta lan-hizkuntza izango da. Edonola ere, bermatu beharko da herritarrek benetan egikaritu ahal izatea toki-erakundeekin harremanak izateko orduan hizkuntza ofiziala hautatzeko duten eskubidea eta, hortaz toki-erakundeek hizkuntza horretan artatzeko duten betebeharra, hartarako behar diren neurriak harturik.

Euskarari eta gaztelaniari aitortutako ofizialtasunaren arabera, bai euskara toki-erakundeen ekintzetan erabiltzea, bai gaztelania ekintza horietan erabiltzea, balio juridiko osokoak izango dira, betiere eragotzi gabe toki-erakundeek bermatu beharra daukatela, partikularrekiko harremanetan, horiek hautatu duten hizkuntza ofiziala erabiltzea.

Udalei izendatzen zaie, eskumen propio gisa, izendatuta dauzkaten arloetako zerbitzu eta jardueretan euskararen erabilera sustatzeko eta euskararen normalizazioa planifikatzeko eskumena. Eskumen hori egikaritu ahal izateko, udal bakoitzak beharrezkoak diren neurriak hartuko ditu eta euskararen erabilera normalizatzeko beharrezkoak diren planak onetsi eta garatuko ditu kontuan izanik instituzio komunitatik eta indarrean dagoen legeriatik euskararen erabilerari dagokionez eratorritako planifikazio eta erregulazio-irizpideak.

Legeak HPSri aitortzen dion eskumenean oinarrituta, plan eredu bateratu bat diseinatu dugu eta baita aplikazio berri bat ere, administrazioek eta erakunde pribatuek, nahi izanez gero, erabil ditzaten.

1.1. Plan eredu bateratua eta Bikainen ebaluazioko Erreferentzia Marko Estandarrera lerrokatua

Orain arteko plangintzaldietan, herri-administrazio bakoitzak, eta enpresa publiko eta pribatu bakoitzak bere plan eredu propioa erabili izan du; are gehiago, terminologia ere aldatu izan da toki batetik bestera: “erronka, esparrua, helburu estrategikoa, helburu zehatza, ekintza, ekimena...” hitz horiek plan guztietan errepikatu izan dira, baina esanahi ezberdinarekin, behin baino gehiagotan.

Aniztasun horretaz ohartuta eta koordinazio beharra aintzat hartuta, VI. Plangintzaldi honetarako HPSK erabilera plan eredu bat diseinatu du, Bikaineko EMEarekin lerrokatuta. Eredu hori ontzat eman du HAKOBAK,

eta herri-administrazioetan ez ezik, enpresa publikoetan eta pribatuetan ere erabiltzeko prestatuta dago. Begi bistakoak dira eredu berria erabiltzearen abantailak:

- Herri-administrazioentzako eredu bateratua da (enpresa publikoentzat eta pribatuentzat ere balio duena).
- Bikaineko EMEarekin lerrokatuta egoteak aukera ematen du erakundeek, elementu eta adierazle berberetan oinarriturik, planifikazioa egiteko eta beroriei erreparatuz ebaluazioa egiteko.
- Erabilera planak diseinatzeko HPSren eredu berria erabiltzen duten erakundeek jakin ahal izango dute zein mailatan egon litezkeen, Bikainera aurkeztuz gero. Gainera, eredu berri honek aukera ematen dio Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzari benetako hizkuntza politika egiteko, identifikatu eta haztatu (ponderatu) egiten baititu elementurik garrantzitsuenak euskararen normalizaziorako.

1.2. Aplikazio berria

Orain arte, euskara planak kudeatzeko aplikazio nagusia IRATI izan da herri-administrazio publikoetan; hala ere, aplikazio horren egitura gaur egun ez dator bat HPSk bultzatu nahi duen plan eredu berriarekin, Bikain Ziurtagiriko ebaluazio prozesuan erabiltzen den Erreferentzia Marko Estandarrean oinarrituta dagoena.

Hori guztia kontuan izanik, HPSk aplikazio berri bat diseinatu du erabilera planen kudeaketa errazteko. Aplikazio berria erabiliz, erabiltzaileek moldatu ahal izango dituzte bai erabilera plan estrategikoa (Bikain berriko Erreferentzia Marko Estandarrean oinarritua), bai urteko kudeaketa planak. (ikus euskadi.eus/hizketa).

2. Plangintzaldirako Plan Estrategikoa: helburuak eta adierazleak

“Erabilera plana” kontzeptuaren barruan, bi plan ezberdin bereizi daitezke: plangintzaldi osorako plan estrategikoa eta urteko kudeaketa plana. (ikus <http://www.euskadi.eus/informazioa/erabilera-plan-ereduak/web01-a2euplan/eu/>).

Plangintzaldiaren hasieran, herri-administrazio bakoitzak aurreikusi behar du zein izango diren plangintzaldirako helburuak: ardatz bakoitzean lehenik (zerbitzu-hizkuntzan eta lan-hizkuntzan), 1. mailako elementu bakoitzean ondoren, eta azkenik, 2. mailako elementuetan. Horretaz gain, EMEko 3. mailako adierazle bakoitzean zer-nolako emaitza kuantitatibo lortu nahi dituen definitu beharko du. Bada, herri-administrazio bakoitzak plangintzaldiaren lehen urtean ikusi behar du non dagoen (3. mailako adierazleak erabiliz), eta, horren arabera, non egon nahi duen bost urte barru (plangintzaldiaren amaieran).

Azterketa sakona behar da abiapuntuko egoera zein den ezagutzeko, diagnostiko zehatza; eta, horretarako, aurreko plangintzaldiaren amaierako ebaluazioa baino hoberik ez dago. Ebaluazio horri esker jakingo dugu zertan diren adierazle guztiak, eta bost urterako aurreikuspen xehe-xehea egin ahal izango dugu. Ikusten denez, aurreko plangintzaldiaren amaierako ebaluazioko datuek osatzen dute hurrengo plangintzaldiaren diagnostikoa.

Beraz, eta laburbilduz, plan estrategikoaren eredu berriarekin, herri-administrazioek eta bere sozietate publikoek zein pribatuek aukera daukate eskema eta hizkuntza beraren arabera planifikatu eta ebaluatzeko. Gainera, Bikainekin lerrokatuta dagoenez, Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzari ateak zabaltzen zaizkio hizkuntza politika planifikatzeko, erabiltzen diren elementuei kasuan kasu aitortzen zaien pisuaren arabera (Erreferentzia Marko Estandarreko elementuez ari gara).

3. Urteko kudeaketa planak: ekintzak

Lehen esan dugun bezala, HPSk diseinatutako plan bateratuan plan estrategikoarekin batera, urteko kudeaketa planak dira normalizazio prozesuaren bizkarrezurra. Plan estrategikoa diseinatzekoan, erakunde bakoitzak aztertu du non dagoen eta aurreikusi du non egon nahi duen, bere helburuak lortzeko. Argi dagoena zera da: zenbat eta aurrerapen handiagoa aurreikusi, orduan eta ekintza gehiago jarri beharko ditu abian.

Erakunde batek urtero-urtero martxan jartzen dituen ekintza horiek (bost urteko plan estrategikoan ezarritako helburuak betetzekoak) urteko kudeaketa planean jaso behar dira. Hori dela eta, batzuek kudeaketa planari "ekintza plana" ere deitzen diote; izan ere plan horietan ekintza zehatzak ezartzen dira: norik zer egingo duen eta noizko (ikus <http://www.euskadi.eus/normalizazio-linguistikoa-herri-administratioetan/web01-a2euadmi/eu/>).

Plan estrategikoarekin gertatzen den bezala, urteko kudeaketa plana kasuan kasuko administrazio-atalak onartu, kudeatu eta ebaluatu egin behar du; dena dela, zerbitzu edo atal bakoitzean kudeatu (landu, gauzatu eta ebaluatu) beharko dira urteko planeko helburuak, ahalik eta jende gehienaren partaidetzarekin.

4. Erabilera planen ebaluazioa

Ez dago plangintzaldirik amaierako ebaluazioa aurreikusten ez duenik; izan ere, ebaluaziorik gabe ezin da jakin proiektu baten arrakasta zenbaterainokoa izan den. Azken batean, ebaluazio on batek esaten digu noraino bete diren plan estrategikoan aurreikusitako helburuak. Plan estrategikoaren ebaluazioak, gutxienez, plangintzaldiaren amaieran egin behar dira, eta emaitzak diagnostiko gisa erabil daitezke hurrengo plangintzaldirako.

Hasteko esan beharko genuke herri-administratioetan ebaluazioaz arduratu diren pertsonak, oro har, lan ona eta aipagarria egin dutela; izan ere, aurreko ebaluazio ereduak emandako datuak eta orain egindako ebaluazioak eskaintakoak antzeko norabidean mugitzen dira.

Modu askotan egin daiteke plan estrategiko baten ebaluazioa; baina, beti ere, modu fidagarrian diseinatu behar da prozesua, adierazle baliagarriak lortuko badira. Erakunde txikietan, euskara teknikariak eta langile guztiek har dezakete parte prozesuan; komeni da, hala ere, datuak behar bezala haztatzea (ponderatzea) aldagai batzuk kontuan izanik, esate baterako, komunikazio-mota batzuen maiztasuna edo garrantzia (adb.: ez du balio bera telefonoz astean behin hitz egiten duen langile baten erantzunak edo egunero hamaika aldiz aritzen den beste batenak).

Erakunde handietan oso zaila izaten da langile guztiengana jotzea, eta, beraz, lagin adierazgarri batekin lan egitea komeni da, besteak beste, aldagai hauek kontuan izanik: lanpostuaren izaera, hizkuntza-eskakizuna, generoa, maila akademikoa... Nolanahi ere, erakunde handi horietan badira ebaluatu beharreko kontu batzuk erakundeari berari dagozkionak, eta datu horiek erakunde bereko hainbat langileri galdetuta baino askoz ere bideragarriagoa eta fidagarriagoa da erakundeko solaskide bat izatea datu horiek eskuratzeko edota kalkulatzeko. Bestalde, ezin da ahaztu langileek erantzun beharreko galdesortako informazioak lotuta egon behar duela langile bakoitzak egiten duenarekin, eta, beraz, ezin zaiola eskatu bereak ez diren arloetako informazioak biltzeko edo estimatzeko.

Horrenbestez, bi informazio-iturrik elikatu beharko lukete plan estrategiko baten amaierako ebaluazioa:

- Erabilera planen erantzukizuna duten erakunde bakoitzeko arduradun edo ordezkariak jaso beharreko datuak (errotulazioa, web-orria, aplikazioak, kontratuak, argitalpenak, jendaurreko ekitaldiak, erregistroak, ...)

- Erakunde eta entitateetako langileek ahozko nahiz idatzizko hizkuntza erabileraren inguruan aitortzen dituzten datuak (harrera-hizkuntza, herritarrekiko harreman-hizkuntza, lan-hizkuntza, sortze-hizkuntza...).

V. Plangintzaldiaren amaierako ebaluazioa irizpide horiei begira egin da aurreneko aldiz (ikus www.euskadi.eus/normalizazio-linguistikoa-herri-administrazioetan/web01-a2euadmi/eu/). Horretarako, HPSk VI. Plangintzaldiaren atarian, jarraibide batzuk eskaini zizkien herri-administrazioei, ebaluazioa modu estatistiko eta bateratuan egiteko. HPSk antolatutako ebaluazio berriaren ondorioz, datu homogeneoak, haztatuak (ponderatuak) eta eragin linguistiko handienetakoak eskuratu dira. Horretaz gain, datuen tratamendurako access erabilerraz bat eskuratu zaie herri-administrazioei, hala nahi izanez gero, edozein momentutan autoebaluazioak egin ahal izateko.

Esandako guztia plan estrategikoaren ebaluazioari dagokio. Horretaz gain, kudeaketa planaren ebaluazioa egitea ere komeni da urte bakoitzaren amaieran. Urteko balorazio txosten horrek erakundeari lagunduko dio autoebaluazioa egiten. Bertan, beste askoren artean, datu hauek eman beharko lirateke:

- Planean parte hartzen duten langileak.
- Abian jarritako ekintzen nondik-norako nagusiak: ikastaro-kopuruak, trebakuntza saioak, moldatutako idazki-ereduak... beti ere aipatuz aurreikusitako ekintza bakoitza burututa dagoen, gerorako atzeratu edo bertan behera utzi den.
- Ekintza horien eraginkortasun-maila, plan estrategikoan adostutako helburuak lortzeari begira.
- Azterketa kualitatibo txiki bat: urteko planaren indarguneak eta ahuleziak, esparruka. Hausnarketa horrek aurrera begirako erabakiak hartzen lagunduko dio erakundeari.

ERABILERA PLANEN KUDEAKETA

1. Ohiko kudeaketa versus kudeaketa aurreratua

Hasieran esan dugunez, VI. Plangintzaldia, oroz gainetik, kudeaketaren plangintzaldia da. Egia da kudeaketa on batek, berez eta besterik gabe, ez duela bermatzen planaren arrakasta, eta, horrekin batera, euskararen erabileraren gorakada; baina, egia ere bada kudeaketa egokirik gabe ez dagoela plan eraginkorrik.

Hasierako plangintzaldietan, euskara planen kudeaketaren ardura ia osoa euskara teknikariaren eskuetan geratzen zen: behin baino gehiagotan, berak diseinatzen zituen planak, berak motibatzen zituen langileak planean parte hartzeko, berak jartzen zituen martxan ekintza gehienak, berak ebaluatzen zuen plana...

Ahulezia hori ikusita, euskara batzordeak aktibatu ziren gero: ardurak, nolabait, konpartitzen ziren horrela; hala ere, euskara batzorde asko urtean behin edo bitan biltzen ziren, plana onartu, eta, gehienetan, hor gelditzen zen beren ekarpena. Liderren inplikazioa behar baino eskasagoa zen, eta euskararen zeharkakotasuna ere makal samarra. Artean ere, kudeaketaren zamarik astunenak euskara teknikariaren bizkar jarraitzen zuen.

Ikusten denez, euskararen erabilera normalizatzeko planen kudeaketa erakundearen bazter batean geratu da toki askotan orain arte. Plangintzaldi berrian, kudeaketa aurreratuaren sistemaren alde egiten du HPSk: euskararen normalizazioaren kudeaketa erakundearen kudeaketa orokorraren barruan txertatu beharra dago, planaren eragina behar bezala ziurtatzeko.

2. Kudeaketa aurreratua

Kudeaketa aurreratua abian jartzeko ardatzak ondorengoak dira:

- **Kudeaketa aurreratua (Aurrerabide)**

Administrazioan, kudeaketa aurreratuko ereduak Aurrerabide izena hartu du. Euskara kudeatzeko proposatzen dugun metodologia erabat lerrokatuta dago kudeaketa aurreratuaren ereduaren zeharkako lerroak kudeatzeko erabiltzen den planteamenduarekin. Hots, zehar-lerroetako helburuak (euskararen normalizazioa, aukera-berdintasuna, emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna, eta iraunkortasuna) helburu estrategikoak dira, eta, hortaz, erakundeak berak bere osotasunean kudeatu behar dituen gaiak dira. Erakundearen ordezkariak eta erakundearen gainontzeko arduradunak dira gai horiek modu sistematikoan kudeatu behar dituztenak.

- **Erakunde-ordezkarien eginkizuna**

Horretarako, erakunde horretako liderrak politika transbertsalen (euskararen normalizazioarena, guri dagokigunez) garrantziaz jabetu behar dira, eta horretan eredu izan. Baina beren eginbeharra ez da mugatzen jakokuntza horretara eta eredu izatera; euskararen normalizazioan ezartzen diren helburuen

betetze mailari jarraipena egin behar diote, eta helburuak betetzen ez direnean, beharrezko neurri zuzentzaileak hartu behar dituzte.

Erakunde baten ordezkari nagusiak bere egin beharko luke euskararen normalizazioaren eginkizuna, bere gobernu programan helburu estrategikoen artean dagoela adierazi publikoki, eta hurbilen dituen ordezkariak jakinarazi euren eginkizuna ere badela helburu horiek lortzea. Ordezkari nagusiaren hurbileko ordezkariak prozedura bera erabili beharko lukete zuzendariekin eta zuzendariek arduradunekin (zerbitzuburuak).

Kudeaketa berriak lider eta erakunde-ordezkarien konpromiso osoa eta egiazkoa eskatzen du, arduradun eta atalburuen inplikazio zuzena, eta langileen parte-hartze aktiboa. Zeharkakotasuna bermatzen da horrela. Euskara erakundearen kudeaketa sisteman integratuta dago.

- **Euskara teknikaria**

Euskara teknikariaren eginkizuna erabat aldatu behar da. Orain arte euskararen normalizazioaren erdigune eta ia eragile bakarra izateak, kudeaketa-eredu berriarekin erakundeko ordezkariarentzat eta arduradunentzat aholkularia izatera pasatu behar da, erakundearen ohiko kudeatzaileei hizkuntza-normalizazioan laguntza emateko. Laguntza hori eman beharko luke bai diagnostikoa egiteko bai planak eta mikroplanak diseinatu, egin eta jarraitzeko momentuan. Horrez gain, prestakuntza-lan txikiak ere egin ditzake langileei ezarri zaizkien helburuak betetzen laguntzeko.

- **Euskara Batzordea**

Orain arte lanean jardun duten euskara batzordeak ere bere funtzioa eta nolakotasuna aldatu beharko lukete. Erakunde ordezkariak normalean helburu estrategikoak kudeatzen dituzten organuetan kudeatu beharko dituzte euskararen normalizazioarekin zerikusia duten gaiak, hizkuntza normalizatorako teknikariaren laguntzarekin edo rol hori hartu duen pertsonarekin batera. Erakundeko plan estrategikoetako erabakiak hartuko dituzte (helburuak eta adierazleen maila erabaki) eta, gutxienez, urtean behin bildu beharko liriteke, nolabaiteko jarraipena egiteko. Euskara batzorde hauek, kudeaketa bilera arruntak direnak, sailburuek, sailburuordeak eta zuzendariek osatu beharko lituzkete, Eusko Jaurlaritzaren kasuan. Gainontzeko erakundeetan, dagozkien ordezkariak hartu beharko lukete parte, tamaina eta kudeaketa eredu desberdinak kontuan izanda. Euskara teknikaria ere partaide izan daiteke idazkari gisa; eta bere nagusi zuzena (Eusko Jaurlaritzan, zerbitzu zuzendaria), antolatzaile modura.

Euskara plana kudeatu beharko litzateke erakundearen ohiko bileretan (Eusko Jaurlaritzaren kasuan, saileko bilerak, non biltzen diren sailburuak eta sailburuordeak; sailburuordetzako bilerak, non biltzen diren sailburuordeak eta bere zuzendariak; eta zuzendaritzako bilerak, non biltzen diren zuzendariak eta zerbitzuburuak...). Beraz, horietan hartu beharko liriteke euskararen normalizazioaren gaineko erabaki guztiak.

Administrazio bakoitzean Euskara Zerbitzuak edo, entitate txikien kasuan, funtzio hori betetzen duenak egiaztatu beharko luke gainontzeko arloetako zerbitzu guztiek euskararen normalizazioa euren kudeaketa arruntean txertatzen dutela, eta, beharko balute, laguntza eman.

Zuzendaritza edo zerbitzu bakoitzean diagnostiko bat izan eta saileko edo arloko planetik eratorritako plan estrategiko bat diseinatuko dute. Plan horri jarraikiz zerbitzu bakoitzak ekintza plan bat egingo du (kudeaketa plana). Mikroplanak izango dira hauek. Mikroplan hauek zuzendaritzako edo zerbitzuko eta, horregatik ere, saileko edo arloko adierazleak gora joaten lagunduko dute.

Kudeaketa berriak lider eta erakunde-ordezkarien konpromiso osoa eta egiazkoa eskatzen du, arduradun eta atalburuen inplikazio zuzena, eta langileen parte-hartze aktiboa. Zeharkakotasuna bermatzen da horrela. Euskara erakundearen kudeaketa sisteman integratuta dago.

- **Kudeaketaren sistematikan integratu euskararen kudeaketa**

Eusko Jaurlaritzan, kudeaketa aurreratuari jarraiki, erakundearen egiturako departamentu guztiek (sail, sailburuordetza) eta zuzendaritza guztiek aurrekontu-proiektuan adierazi beharko lituzkete euskara plan estrategikoaren helburu nagusiak eta horiei lotutako ekintzak. Gainontzeko erakundeetan, gobernu programa kudeatzeko erabiltzen diren lanabesetan integratu beharko lirateke euskararen normalizazioa lortzeko helburu eta ekintzak. Izan ere, dokumentu horri begira daude gizarteko eragileak, hor ez dagoena ez dago, eta, gainera, gainontzeko gaiak kudeatu behar diren bezala kudeatzeko aukera ematen digu. Euskara ez da aparte kudeatu behar den zerbait. Gauza estrategikoekin batera kudeatzen da.

- **Mikroplanak**

Zuzendaritza/atal zein zerbitzuko planak egiteko lehenengo pausua da zuzendaritza/atal/zerbitzu horretako diagnostikoa egitea. Horretarako, zuzendari bakoitzak agindua eman beharko du diagnostikoa egin dadin, euskara teknikariaren laguntzarekin. Euskara teknikariak diagnostikoan puntu ahulak zeintzuk diren markatuko ditu (semaforo gorriak), ondoren zerbitzuburuak erabakiak har ditzan.

Zuzendaritza edota zerbitzu bakoitzaren egoera ezaguturik (diagnostikoa), bakoitzak bere mikroplanak garatuko ditu. Mikroplan horien adierazleak plan orokorrarenak izan beharko dira. Ekintzak aurrera eramateko, lehenik, eragindako langileekin lan egin beharko da; eta, bigarrenik, gainontzeko langileei komunikatu. Horretarako, behar den bezalako komunikazioa landu behar da, erakundearen estruktura piramidal honetan goitik bakarrik etor ez dadin euskararen normalizazio lanaren kudeaketa. Hots, langile guztiek jakinaren gainean egon behar dute, eta, gainera, planean parte hartzeko aukera eman behar zaie; izan ere, ekarpen asko egin ditzakete.

Plangintzaldiko urte bakoitzaren ostean landutako adierazleen neurketa bat egin beharko da (ebaluazioa), eta, egindako ekintzak oso eraginkorrak ez balira, hots, adierazleek gora egingo ez balute, helburu edota ekintzen birdefinizio bat egin beharko litzateke.

Zerbitzuburu guztiek bere sail eta zuzendaritzari dagozkien helburu guztiak ezagutuko dituzte, kudeatu ohi dituzten gainontzeko helburuak ezagutzen dituzten lez.

- **Neurri osagarriak**

Hau guztia aurrera eramateko, bi puntu garatzea komeniko litzateke:

- Gai hau, euskararen normalizazioaren kudeaketa, erakunde-ordezkarik eta zerbitzuburuengana zabaldu behar bada, komeniko litzateke pertsona horiek soziolinguistikan edota hizkuntza planifikazioan oinarrizko prestakuntza jasotzea.
- Langile berrientzako protokoloaren barruan, euskararen normalizaziorako helburu estrategikoen berri ematea, gainontzeko helburu estrategikoekin batera. Eta hau erakunde-ordezkariek egitea litzateke onena.

ERABILERA PLANETARAKO IRIZPIDE OROKORRAK

Aitortu beharra dago herri-administrazioan, orokorrean, handia dela euskaraz lan egiteko eta dokumentuak sortzeko egiten den ahalegina. Horri esker, hainbat erakundetan euskaraz lan egin daiteke eta, gainera, hala egiten da eta ondo. HPSk eskerrak eman nahi dizkie horiei guztiei egindako lan eskergarengatik, eta lan horri jarraipena ematearren, lan-hizkuntzan egindako ahalegin hori indartu nahi genuke, ia erabat euskaldunduta dauden belaunaldiak Administrazioan sartzten direnean, hemendik urte gutxira, lanean euskaraz egin ahal izan dezaten inolako arazorik gabe.

1. Hizkuntza Ofizialak Erabiltzeko Irizpideak

Herri-administrazioan azken urteotan langileak euskalduntzen egin diren ahaleginen ondorioz, langile ugariak dute euskaraz lan egiteko gaitasuna, maila batean edo bestean; dena dela, oraindik ere hainbat tokitan, urte luzeetako inertiaren indarrez, gaztelaniaz jarraitzen da lanean. Eta garbi dago, Administrazioa benetan elebiduna izango bada, gure bi hizkuntza ofizialak orekaz eta berdintasunez erabili behar ditugu. Bai, “erabili” esan dugu; erabilera baita edozein hizkuntzaren etorkizunaren giltzarria: erabileran datza gakoa, eta hortxe dago koska eta erronka. Izan ere, formalki aitormen bera duten euskara eta gaztelania egiazki maila berean jartzea da helburua; euskara ere Herri-administrazioan gaztelaniaren maila berera eramateko urratsak ematea da aurrez aurre daukagun egitekoa. Urrats eraginkorrek eman behar dira: ez azkarregi, alferrikakoak ez ezik, nekagarriak eta porroterako aseguruak ere baitira; ordea, ezta geldoegi ere, euskararen “ezagutzan” inbertitutakoari erabileran errentagarritasuna ateratzen ez bazaio, atzeranzko bidean abiatzeko arriskua baitago.

Herri-administrazioek onartuko dituzte euskararen erabilera normalizatzeko planak VI. Plangintzaldiaren lehenengo urtean. Bada, lan horretarako ezinbesteko gidari izango dira Hizkuntza Ofizialak Erabiltzeko Irizpideak, planaren helmuga eta pausoak zedarrituko baitituzte (ikus V. Plangintzaldiko Eusko Jaurlaritzako Erabilera Plan Nagusia <https://www.euskadi.eus/y22-bopv/eu/bopv2/datos/2014/01/1400320e.pdf>); azken finean, Herri-administrazioak elebietan jardun dezan, behar-beharrezkoa da langile bakoitzak jakitea zein egoeratan erabili behar dituen bi hizkuntza ofizialak, alegia, noiz, zer eta norekin egin behar duen euskaraz edo gaztelaniaz.

Horrenbestez, IV. Plangintzaldian onartu ziren Hizkuntza Ofizialak Erabiltzeko Irizpideetan oinarrituta, erakunde bakoitzak zehaztuko du zein izan behar den bi hizkuntza ofizialen erabilera erakunde horretan. Bertan jasoko dira, besteak beste, hizkuntza ofizialak nola erabili ahozko harremanetan zein idatzizkoetan edo komunikazio telematikoetan; itzulpen irizpideak ere finkatuko dira, eta baita erregistroan, diru-laguntzetan, kontratazioetan edo erakundeak kudeatzen dituen argitalpenetan zer-nolako tratamendua emango diegun bi hizkuntza ofizialei ere. Hori guztia, errotulazioan, publizitatean edo ekitaldi publikoetan zein irizpide hartuko diren kontuan ahaztu gabe.

2. Etorri berrientzako protokoloak

Jakina da Herri-administrazioko langileon batez besteko adina altua dela eta datozen urteotan langile berri asko sartuko direla gurekin lan egitera. Hizkuntza Politikaren Sailburuordetzaren ikuspegitik, etorrera hori aukera paregabea izan daiteke azkeneko hamarkadan sustatzen ari garen euskararen erabilera indartzeko, ez soilik zerbitzu-hizkuntzari dagokionez, baizik eta, batez ere, lan-hizkuntzaren eremuan aurrerapauso sendoagoak eman ditzagun. Logikak diosku gugana etorri behar diren gehienak edadez gazteagoak izango direla, eta hortaz, euskarazko hezkuntza ereduetan ikasitakoak. Bestela esanda, euskara gaitasun handiko jendea etortzea aurreikusten da; hori dela eta, oinarriak ezarri beharko genituzke pertsona horiek administrazioan lanean hastean, euskaraz naturaltasun osoz jardun dezaten, betiere, lan esparruan euskararen erabilera normalizatuari gagozkiola.

Egun, ordea, ailegatzen ari diren askok maiz topatzen dituzte lana gaztelaniaz bakarrik burutzen duten lantaldeak, zenbait arrazoi tarteko, eta noski, joera naturala dagoenera lerratzea izanik, denbora laburrean galdu lezakete euskaraz eroso lan egiteko gaitasuna.

Helburua da datozen pertsona hauek euskaraz lanean hastea modu naturalean, gainera, pizgarria izan liteke lantaldearen hizkuntza ohiturak aldatzeko. Horretarako uste dugu Administrazioan lanean hasi bezain pronto hizkuntza-politikan hartutako erabakien berri eman behar zaiela, eta harrera protokoloa da bidea, gure ustez, biderik garrantzitsua. Protokolo honetan oinarritzko urrats batzuk baino ez ditugu aurreikusi eta gehiago proposatu litezke. Edozelan ere, hemen aipatzen ditugunak ia ezinbestekotzat jo ditzakegu arestian aipatutako asmoa betetze aldera:

- **Pertsonal arduradunak jakinarazpenak helaraziko dizkie interesdunei.**

Gure erakundeetan pertsonal arduraduna izaten da normalean langile berriak noiz hasten diren dakien lehenengoa. Hori horrela, berari dagokio protokoloaren ekintza hurrenkera abiatzea. Berak jakinaraziko die interesdunei noiz hasiko den langile berria, eta hierarkiaren arabera, honako hau izan beharko litzateke hurrenkera: kasuan kasuko erakunde-ordezkaría, arduraduna eta euskara teknikaria.

- **Erakunde-ordezkariek eta arduradunak harrera egingo dute euskaraz.**

Lehenengo egunean, hasiberria dagokion lantokira bertaratzen denean, kasuan kasuko erakunde-ordezkariek eta arduradunak artatu beharko lukete. Edozelan ere, arduradun hauen euskara gaitasunak hala ahalbidetzen duenean, sustatu beharko litzateke lehenengo kontaktu hori euskaraz izatea. Baliteke Hizkuntza Normalizatzeko teknikariaren (HNT) laguntza behar izatea, edo erdaraz egin behar izatea. Egiten dena egiten dela, langileari bere funtzioak azaltzen zaizkionean, hizkuntza kudeaketaren gaineko erabakiak eta jakingarriak ere aipatu beharko lizkiokete bere arduradunek, adibidez:

- Zuzendariak honakoak jakinaraziko dizkio: Atalaren/zerbitzuaren egitura, helburuak, zereginak, Euskara Plana eta Hizkuntza Ofizialak Erabiltzeko Irizpideak.
- Idazkariak edo sail/ataleko arduradunak ondorengo informazioa emango dio: Lanpostuaren hizkuntza-ezaugarriak eta atalaren izaera linguistikoa. Administrazioak herritarren hizkuntza eskubideak bermatzeko duen betebeharra eta barne-zirkuituetan euskara lan-hizkuntza normalizatu bezala erabili beharra. Gainera, aurreneko egunetan tutore lanak egingo dituen lankidea izendatuko du, ahal denean, euskara dakiena.
- Lehenengo bost lanegunetan HNTak harrera egingo dio, honako hauek komunikatzeko: Lanpostuaren HE eta DD, atalaren izaera eta dagozkion hizkuntza-helburuak, Plan Nagusiaren helburu nagusiak, eta Hizkuntza Ofizialak Erabiltzeko Irizpideak.

- Erakundeko informatikariak, zerbitzu zuzendariaren aginduz, instalatuko dizkio sistema operatiboa eta aplikazioak euskaraz.
- HNTaren eta langilearen arteko harremana elikatzea ere ezinbestekoa da; horretarako, hiru bat aste igarota bildu eta honakoak landuko dituzte:
 - Lanpostuaren eta atalaren hizkuntza egoeraren gainean hausnartzea.
 - Langile berriaren prestakuntza premiak aztertzea.
 - Zuzenketa-zerbitzuaren berri ematea, betiere ondo azalduta normalizazioaren ikuspegitik zuzenketa itzulpena baino egokiagoa dela.
 - Beharizan terminologikoak eta estandarizatu daitezkeen agiriak identifikatzea eta hala balegokio, horretarako IVAPekin prozesuak abiaraztea.
 - Hurrengo elkartzeko tarte bat adostea.

HPSk egoki ikusten du langile berriei eta ordezkari, izendatu berritan, euskararen normalizazioaren oinarriko kontzeptuak bilduko dituen saioaren bat egitea, erakundearen hizkuntza politikaren berri izan dezaten.

3. Borondatetik haratago

Hizkuntza normalizazioan lortu nahi genukeen Herri-administrazioa da herritarren hizkuntza eskubideak guztiz bermatuko lituzkeena, pertsona elebidunez erabat osatuta egongo litzatekeena eta euskaraz ere lan egingo lukeena. Dena dela, pausuak eman behar dira helburu bi horietan sakontzeko; hots, hizkuntza eskubideak bermatzeko (legez agindua da herri-administrazioentzat) eta euskara ere izan dadin herri-administrazioetako lan-hizkuntza. HPSren ustez, bada garaia bi helburuei tinko heltzeko; alde batetik, badago nahikoa ezagutza herri-administrazioetako langile eta ordezkarien artean; eta, bestetik, erabilera planak kudeatzen urte mordoa daramagu, beraz, aurrera egiteko garaia da.

Hasieran esan dugun bezala, hizkuntza eskubideak herritarrenak dira, eta herri-administrazioari dagokio eskubide horiek betetzea eta betetzen direla bermatzea. Beste era batera esanda: herri-administrazioak obligazioak dauzka eta bere langileak dira herri-administrazioaren betebeharrak gorputzeko tresna.

Erabilera planetan aurreikusten diren ekintzak ez dira izan behar kasuan kasuko langilearen borondatearen ondorio, baizik eta erakundearen gogoetaren ondorio. Erakundeak erabaki behar du nork hartzen duen parte planean, nork norekin zertaz egin behar duen euskaraz, zer itzuli daitekeen eta zer ez, zein dokumentu estandarizatu behar den lehentasunez eta abar.

Euskara derrigorrezkoa duen lanpostu batean aritzen den langileak prest egongo da bi hizkuntza ofizialeko edozeinetan lan egiteko, naturaltasunez, erakundearen laguntza jasota, beharrezkoa bada, baina hizkuntza batean zein bestean, komunikazio beharren arabera eta erabilera planetan ezarritakoari begira. Azken finean, langileak dira hizkuntzen artean hautatzeko aukera eskaini behar dutenak. Frogatuta dago lan eginez ikasten dela egiten, jardunez lortzen dela eskarmentua. Langileek eskuratuko dute hizkuntza gaitasuna, lana euskaraz egiten duten neurrian.

Euskara Administrazioan normalizatuko bada, guztion ekarpena behar da. Herritar euskaldunek jakin behar dute administrazioak prest daudela euskaraz zerbitzua emateko; erakunde-ordezkariak normalizazioarekiko konpromiso sendoa eta benetakoa erakutsi behar dute; eta langileek jardun behar dute arlo honetan erakundeak ezartzen duen lan dinamikaren arabera (euskararen normalizazioa barne hartzen duena).

4. Hizkuntza-eskakizunak

Hizkuntza-eskakizunen sistemak, oro har, koherentziari eutsi dio urte hauetan guztietan. Badira, izan, “desajuste” batzuk, eta izen bereko lanpostuetan hizkuntza-eskakizun (HE hemendik aurrera) bat baino gehiago aurkitu daiteke. Badaude arrazoiak horretarako. Hizkuntza-eskakizunen esleipena lanpostu bakoitzaren ahozko eta idatzizko funtzio komunikatiboei begira egiten da, eta funtzio horiek herri-administrazio batetik bestera aldatu daitezkeenez, normala da lanpostu batek hizkuntza-eskakizun bat izatea herri-administrazio batean eta beste bat beste batean. Edozein kasutan ere, sistema, oro har, koherentea da eta aldea, alderik dagoenean, maila batekoa izaten da, gora edo behera. Muturreko kasuak (kontu-hartzaileak edo arkitektoak 2. HErekin edo administrariak 4.HErekin) baztergarriak izan beharko liriteke bihar-etziko esleipenetan.

Lehenengo eta behin esan behar dugu hizkuntza-eskakizunen sistemari esker bermatu dela, neurri handi batean, euskararen ezaguera Herri-administrazioko langileen artean. 1990. urtean, % 23,5 ziren euskara, gehiago edo gutxiago, ezagutzen zuten langileak; 2017an berriz, kopuru hori %70,72ra igo da. Gauzak horrela izanik, gaur egun esan dezakegu badagoela nahikoa ezagutza maila erabilerari bultzada emateko, eta hori gertatu dela Administrazioak berak eta, batez ere, langileek berebiziko ahalegina egin dutelako urte hauetan guztietan.

Nolanahi ere, ez dugu ahaztu behar normalizazioaren benetako erronka erabilera bera dela. Onartu beharra dago euskararen ezagutza handitzeak ez duela ekarri euskara Administrazioan maila berean erabiltzea; aitzitik, konturatu gara beste faktore batzuk daudela, ezagutza handitzea bera baino askoz garrantzitsuagoak, zuzen-zuzenean erabileran eragiten dutenak: euskararen kudeaketa aurreratua eta zeharkakoa, liderren jarrera aktiboa, erabilera plan eraginkorrek egitea, hizkuntza ofizialen erabilerarako irizpideen betetze-maila eta abar.

HAKOBak 2017an onartu zuen HPSren txosten bat non proposatzen den zein hizkuntza-eskakizun jarri lanpostu mota bakoitzari (ikus http://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/herri_admin_normalizazioa/eu_def/adjuntos/HEE.pdf); proposamena, kasu askotan, bikoitza da (bi hizkuntza-eskakizun, aukeran), lehen esan dugun bezala, lanpostuaren funtzioak aldatu daitezkeelako erakunde batetik bestera.

Honaino helduta, gogora ekarri nahi dugu Euskara Egiaztagirien Baliokidetzen Jarraipen Batzordeak iazko apirilean Legebiltzarrean aurkeztu zuen txostena. Hain zuzen ere, dokumentu horren laugarren ondorioak hauxe dio hitzez hitz:

Gaur egun, hizkuntza-eskakizun bat bete nahi duenak hizkuntza-eskakizun horri dagozkion trebetasun guztiak egiaztatu behar ditu (irakurmena, idazmena, entzumena eta mintzamina); nolanahi ere, trebetasun komunikatibo horiek askotan ez daude denak maila berean; are gehiago: batzuetan gerta liteke trebetasun bat edo beste beharrezkoak ez izatea lanpostu jakin batean jarduteko...

HAKOBA eta HPSren ustez, atek ireki behar zaizkio trebetasunkako egiaztapenari, eta horretarako 86/97 Dekretua gaurkotu beharra dago, eta hala egiteko asmoa du HPSk legegintzaldi honetan.

5. Derrigortasun-data berriak ezartzeko irizpideak

Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioetan euskararen erabilera normalizatzeko prozesua arautzen duen apirilaren 15eko 86/1997 Dekretuaren arabera, plangintzaldi bakoitzaren lehenengo urtean herri-administrazio bakoitzak bere euskararen erabilera normalizatzeko plana onartuko du, eta erabilera plan horietan, besteak beste, lanpostuetako hizkuntza-eskakizunetan eta derrigortasun-datetan egongo diren aldaketak jasoko dira.

Herri-administrazioetako lanpostuetan hizkuntza-eskakizunak eta derrigortasun-datak izendatzeko edozein erabaki hartu aurretik, herri-administrazioek eskatuta, Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak nahitaezko txostena emango du.

Derrigorrean bete beharreko derrigortasun-daten indize berria ezarriko da VI. Plangintzaldirako, eta erakunde guztiek indize berri hori bete beharko dute, gutxienez.

Bestalde, erakundeek, derrigorrean bete beharreko indizea dagoeneko betetzen badute ere, aukera izango dute hizkuntza-eskakizunetan eta derrigortasun-datetan aldaketak egiteko, edota derrigortasun-data berriak ezartzeko, betiere euskararen erabilera normalizatzeko planaren helburuekin bat.

Nolanahi ere, derrigortasun-datak aldatu edo berriak ezartzeko prozeduran Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzaren aldeko txostena lortzeko, honako hiru egoeraren batean egon beharko da derrigortasun-data berria izango duen lanpostua: jendaurreko lanpostua izatea, harreman estrategikoak dituen lanpostua izatea, edota atal elebidunak eta euskarazko atalak eratze edota trinkotzeko beharrezkoa den lanpostua izatea.

a. Jendaurreko lanpostuak

VI. Plangintzaldiaren helburuetako bat da zerbitzu-hizkuntzari loturiko adierazle guztiak %100ean egotea, eta Dekretuaren 20. artikuluan xedatutakoaren arabera, derrigortasun-datak esleitzerakoan kontuan hartu beharko da langileak jarduera betetzean herritarrekin duen harremana. Horregatik, jendaurreko lanpostu guztietan derrigortasun-datak ezartzeko aukera egongo da.

Jendaurreko lanpostuak bi motatakoak izango dira. Alde batetik, herritarrei lehenengo arreta ematen dieten lanpostuak; esate baterako, erregistroko langileak, edo herritarren telefono-deiak hartzen dituztenak, besteak beste. Eta bestaldetik, herritarrak artatzeko administrazioaren lehenengo lerroan ez badaude ere, herritarrekin harremanak dituzten lanpostuak; esate baterako, ikuskariak, edo herritarren kontsultak ahoz zein idatziz jaso eta erantzuten dituzten herri-administrazioetako langileak, besteak beste.

Derrigortasun-data ezarriko zaion lanpostua jendaurreko lanpostua den arrazoitza sail edo erakunde bakoitzari dagokio, eta, horretarako, lan-harremanaren hartzaileak eta maiztasuna aztertu beharko dira.

b. Harreman estrategikoak dituzten lanpostuak

Dekretuaren 20. artikuluan xedatutakoaren arabera, derrigortasun-datak esleitzerakoan kontuan hartu beharko da langileak jarduera betetzean administrazioaren barruan duen harreman-sarea. Horregatik, lanpostu estrategiko guztietan derrigortasun-data berriak ezartzeko aukera egongo da.

Harreman estrategikoak dituzten lanpostuak bi motatakoak izango dira. Alde batetik, herri-administrazioaren baitako hainbat ataletako langileekin lan-harremanak dituzten lanpostuak, esate baterako, pertsonal-arduraduna, kudeaketa ekonomikoa, zerbitzu juridikoak edo informatikariak, besteak beste. Eta bestaldetik, beste herri-administrazioekin lan-harremanak dituzten lanpostuak. Hau da, herri-administrazioaren barruko harreman estrategikoak dituzten lanpostuez gain, beste herri-administrazioekin ahozko zein idatzizko komunikazioak dituzten lanpostuak ere estrategikoak izango dira.

Derrigortasun-data ezarriko zaion lanpostua harreman estrategikoak dituen lanpostua den arrazoitza sail edo erakunde bakoitzari dagokio, eta, horretarako, lan-harremanaren hartzaileak eta maiztasuna aztertu beharko dira.

Internetek komunikazioaren paradigma klasikoa hautsi eta komunikazio-eredu berria sortu du, eta orain arte nagusi izan diren komunikazio motak –alegia, pertsona arteko komunikazioa eta masa-komunikazioa– eraldatu egin ditu. Ondorioz, espazio birtual berrian komunikazio mota guztien konbergentzia gertatzen da. Hortaz, igorlearen eta hartzailearen rola aldatu egiten dira ingurune digitalean. Izan ere, komunikazio tradizionalan hartzailea pasiboa da, baina oraingoan aktibo izatera igaro da. Internetek bi rola maila berean jartzen ditu. Igorlea ere anitza da eta edozein pertsona edo talde bihur daiteke mezu-igorle.

Gainera, hipertestuari esker, hartzailea ez da mezu-kontsumitzaile hutsa. Eta horixe dugu, hain zuzen, bigarren ezaugarri nagusia eta komunikazio digitalaren ekarpenik berritzaileena. Hipertestuak idazkera berri bat sortzen du, sekuentziala, linealtasunaren nozioarekin apurtzen duena. Horri esker, komunikazio prozesuan parte hartzen duten guztiak aktibo bihurtzen dira, aukera baitugu komunikazioaren esperientzia irekitzeko eta irakurlearen esku uzteko.

Oraingo mezua formatu anitzez osatua dago; gainera, multimedia izaera du, formatu eta hedabide mota guztien integrazio gisa ulertuta. Horiek dira, beraz, komunikazio digitalaren hiru nolakotasun nagusiak: interakzioa, hipertestualitatea eta multimedia izaera.

Ikusten denez, komunikazio digitala ez da komunikazio analogikoa hartu eta formatu elektronikora eramatea: hori baino askoz gehiago da. Komunikazio digitalak bere hizkuntza propioa du, bere baliabideak; eta horiek kontuan hartzen ez badira, porrota etorriko da. Komunikazio analogikoa behera doa mundu zabalean, eta Administrazioa ez da salbuespena horretan. Euskara biziko bada, teknologia berrien gurdira igo beharra dauka, baita eperik laburrenean eta modurik ausartenean igo ere.

Gai horiei guztiei buruzko informazio zehatza IVAPeko web-orrian dago ikusgai (ikus http://www.ivap.euskadi.eus/contenidos/informacion/euskalduntze_argit/eu_def/adjuntos/komunikazio_elektronikoa.pdf).

10. Hizkuntza Ofizialak Erabiltzeko Irizpideak

Eusko Jaurlaritzan azken urteotan langileak euskalduntzen egin diren ahaleginen ondorioz, langile ugariak dute euskaraz lan egiteko gaitasuna, maila batean edo bestean; dena dela, oraindik ere hainbat tokitan, urteetako inertziaren indarrez, gaztelaniaz jarraitzen da lanean. Eta garbi dago, Administrazioa benetan elebiduna izango bada, gure bi hizkuntza ofizialak orekaz eta berdintasunez erabili behar ditugu. Bai, “erabili” esan dugu, erabilera baita edozein hizkuntzaren etorkizunaren giltzarria: erabileran datza gakoa, eta hortxe dago koska eta erronka. Izan ere, formalki aitormen bera duten euskara eta gaztelania egiazki maila berean jartzea da helburua; euskara ere Administrazioan gaztelaniaren maila berera eramateko urratsak ematea da aurrez aurre daukagun egitekoa. Urrats eraginkorrek eman behar dira: ez azkarregi, alferrikakoak ez ezik, nekagarriak eta porroterako aseguruak ere baitira; ordea, ezta geldoegi ere, euskararen “ezagutzan” inbertitutakoari erabileran errentagarritasunik ateratzen ez bazaio, atzeranzko bidean abiatzeko arriskua baitago.

Herri-administrazioek onartuko dituzte euskararen erabilera normalizatzeko planak VI. Plangintzaldiaren lehenengo urtean, eta berdín egingo dute Eusko Jaurlaritzako sailek eta erakunde autonomiadunek ere. Bada, lan horretarako ezinbesteko gidari izango dira Hizkuntza Ofizialak Erabiltzeko Irizpideak, planaren helmuga eta pausoak zedarrituko baitituzte (ikus V. Plangintzaldiko Eusko Jaurlaritzako Erabilera Plan Nagusia <https://www.euskadi.eus/y22-bopv/eu/bopv2/datos/2014/01/1400320e.pdf>); azken finean, Administrazioak ele bietan jardun dezan, behar-beharrezkoa da langile, atal eta sail bakoitzak jakitea zein egoeratan erabili behar dituen bi hizkuntza ofizialak, alegia, noiz, zer eta norekin egin behar duen euskaraz edo gaztelaniaz.

Horrenbestez, IV. Plangintzaldian onartu ziren Hizkuntza Ofizialak Erabiltzeko Irizpideetan oinarrituta, erakunde bakoitzak zehaztuko du zein izan behar den bi hizkuntza ofizialen erabilera erakunde horretan.

- Erakundearen barruan zeharkako zerbitzua ematen dutenak (lan-hizkuntza): lege aholkularitza, kontratazioa, pertsonala, informatika, aurrekontuak...
- Beste herri-administrazioekiko harremanetan jarduten dutenak (harreman-hizkuntza).

Langile horiek guztiak arian-arian sartu beharko lirateke erakundeetako euskara planetan. Jendaurrean daudenak, berez eta besterik gabe; gainerako guztiak, berriz, plangintzaldian zehar. Zeresanik ez dago: planetan sartzen diren langileen hizkuntza beharrak asebate behar ditu erakundeak: motibazioa, hizkuntza-prestakuntza (mintzamina lantzeari begira, batez ere), dokumentu estandarrak, zuzenketa-zerbitzuak eta abar.

7. Berriarazo hizkuntza-prestakuntzaren eta trebakuntzaren garrantzia

Herri-Administrazioiko langile euskaldun gehienek hizkuntza-prestakuntza orokorra jaso dute (alfabetatze-eta euskalduntze-ikastaroak), eta prestakuntza horri eta beren ahaleginari esker, hizkuntza-gaitasun jakin bat eskuratu dute. Une honetan, herri-langileen %62,74k dagokien hizkuntza-eskakizuna egiaztatuta daukate; eta dagokiena baino bat gutxiago, beste %8,30ek.

Langile batek dagokion hizkuntza-eskakizuna egiaztatu izanak, baina, ez du beti bermatzen langile horrek euskaraz lan egiteko gaitasuna duenik gaur gaurkoz; izan ere, badira beste hainbat eragile aintzat hartu beharrekoak: hizkuntza-eskakizuna egiaztatu zenetik orain arte igarotako denbora; euskaraz lan egiteko inork eskatu ez izana, langilearen hizkuntzarekiko atxikimendua, euskara erabiltzeko motibazioa... Arrazoiak arrazoi, euskara gutxitan erabiltzeak bere garaian eskuratutako euskera maila, neurri batean edo bestean, higitzea dakar. Horretara dator, hain zuzen ere, berriarazo hizkuntza-prestakuntza: irakaskuntza orokorretik laneko eguneroko errealitatera jauzi egiten laguntzera.

Azken finean, argi dago herri-administrazioek laguntza eman behar dietela euskaraz lan egingo duten langileei, horiek behar bezala trebatzeko: hizkuntza-prestakuntza, trebakuntza, zuzenketa-zerbitzua, dokumentu estandarrak, zerrenda terminologikoak eta abar. Nolanahi ere, argi gera bedi gauza bat: kasu guztietan ziurtatu behar da badagoela erabateko lotura langileak planaren arabera landu behar duen komunikazioaren eta horretarako antolatutako ikastaro espezifikoaren artean. Ezin da ahaztu langilea prestatzen ari dela, ez euskara ikasteko, baizik eta emaitza jakin bat lortzeko: ahozko zein idatzizko komunikazioak euskaraz ere egiteko. Horixe, beraz, prestakuntza mota honen eraginkortasunaren erakusgarria: langileak, prozesua amaitutakoan, lanean euskaraz eroso egitea.

Bestalde, etorri berrientzako protokoloari lotuta, egokia litzateke ezinbestean ikastaroren bat egitea, hizkuntza ofizialak erabiltzeko gutxienekoak lantzeko: herri-administrazioan nola idatzi, nola sortu testu elebidunak itzulpenetara jo gabe, motibazioaren inguruko saioak, euskarazko baliabide eta tresna informatikoak, euskara planak nola kudeatu...

8. Prestakuntza orokorraren garrantzia

Normalizazioari begira, dagokion hizkuntza-eskakizuna egiaztatzea bezain eraginkorra da prestakuntza orokorra euskaraz ere jasotzea. Neurriak hartu beharko lirateke prestakuntza hori euskaraz eskaintzen dela bermatzeko, eta erraztasunak eman behar zaizkie langileei euskaraz antolatzen diren ikastaroetara joan daitezen.

Prestakuntza orokorra euskaraz ere ematen dela ziurtatzeko, langileak euskarazko ikastaroetara joatea hobesteko neurriak har litezke. Esaterako, langileen prestakuntza orokorrerako aurreikusten diren ordu

kopurutik kanpo geratzea euskaraz aukeratutako ikastaroak, beti ere ikastaro horiek ele bietan eskaintzen badira.

9. Euskarazko komunikazioak areagotzea

Legeak, Udal Legea kasu (2/2016 Legea, apirilaren 7koa, Euskadiko Toki Erakundeei buruzkoa), aukera ematen dio herri-administrazioari bi hizkuntza ofizialetako edozeinetan lan egiteko, herritarrarekiko harremanetan ez dagoenean. Legearen ikuspegitik, bi hizkuntzak (euskara eta gaztelera) ofizialak dira, eta bi hizkuntza horietako edozeinetan idatzitako dokumentuek balio bera daukate. Hortaz, euskaraz lan egiteak ez dakar inolako arazo legalik. Udal Legeak bidea ematen du euskaraz lan egiteko, betiere herritarren hizkuntza eskubideak bermatzen badira.

Euskarazko komunikazioak bultzatu nahi ditu HAKOBAK, horien bitartez erakundeen barruan euskaraz lan egiteko zirkuituak sortzeko eta herri-administrazioen arteko harremanetan euskararen erabilera handitzeko.

Euskaraz gero eta gehiago lan egiteak benetako Administrazio elebiduna ahalbidetuko du, euskaraz eta gaztelaniaz lan egiteko prestatuta dagoena. Lehen esan dugun bezala, herritarrekiko komunikazioa herritarrek beraiek hautatzen duten hizkuntzan izan beharko da; herri-administrazioen artekoan, berriz, herri-administrazioek hautatzen duten hizkuntzan.

Administrazioa euskaraz lan egiteko bidean jartzeak normalizaziorako bidean jartzen gaitu, eta txikitu egiten du bi hizkuntza ofizialen erabileren arteko desoreka erreala, legearen ikuspegitik ez dagoena.

Lan-hizkuntzan aurrera egiten dugun neurrian, behera egingo dute zerbitzu-hizkuntzan gertatzen diren hizkuntza eskubideen urraketek, eta gainera, atalen, zerbitzuen eta erakundeen lan antolamenduan ere gero eta gehiago hartu beharko da kontuan hizkuntzaren alderdia. Adibidez, atal bateko lana antolatzerakoan, hizkuntzak ere kontuan hartu beharreko osagaia izango da, erabaki beharko baita zer egin euskaraz, zer gaztelaniaz, zer ele bietan, nork egingo duen bata eta bestea, nola banatuko den lana, etab.

2016ko ekainaren 21 ean HAKOBAn hartutako erabakiari jarraikiz, HAKOBAK lantalde tekniko bat sortu zuen, herri-administrazioen arteko komunikazioetan euskararen erabilera bultzatzeko. Hona, jarraian, lantalde horretan parte hartu zuten erakundeak: HPS, hiru foru aldundiak, hiru hiriburuak, EUDEL, UEMA, IVAP, Eusko Jaurlaritza.

Lantalde horrek adostutako txostenean oinarritu gara ondorengo hausnarketak egiteko. Herri-administrazioen arteko komunikazioetan euskararen erabilera sustatzeko baldintza egokienak hauek izango lirateke:

- **Euskararen kudeaketa integratua, kasuan kasuko herri-administrazioan**
 - Hizkuntzen kudeaketa zeharkako gai bezala ezarri behar da; hots, euskararen normalizazioak erakundearen helburu estrategikoen artean egon behar du; ez da albo batean kudeatu behar den gai bat: erakundearen beste gai estrategikoak bezala kudeatu beharra dago. Erakundearen helburuetan, euskara zerbitzu-hizkuntza izan behar dela jasota egoteaz gain, lan-hizkuntzan euskararen erabilera nola landuko den ere jaso beharra dago; lan-hizkuntzaren barruan, jakina, ezinbestekoa da herri-administrazioen arteko komunikazioetan euskararen erabilera handitzeko helburua ere aintzat hartzea.
 - Gai hau, herri-administrazioen arteko komunikazioena, alegia, ez da hizkuntza normalizazio teknikariaren erantzukizuna; aitzitik, erakunde-ordezkarari eta arduradunen erantzukizuna izango da beste herri-administrazioekiko komunikazioetan euskararen erabilera handitzea.

- Komunikazio horiek euskaraz egin eta mantentzeko eginkizuna ere ez da langilearena, zerbitzu edo atalarena baizik; izan ere, euskaraz beste herri-administrazio batekin harremanak dituen langile batek euskaraz ez badaki, euskara egiaztatetik salbuetsita badago edo euskaraz jakinda lanpostuz aldatzen bada, bere zerbitzuak ziurtatu behar du komunikazio horrek euskaraz izaten jarraituko duela. Egindako lana ez galtzeko eta lortutakoak iraun dezan, langileen harrera-protokoloetan erantsi eta jaso daitezke adostu eta lortu diren euskarazko komunikazioak.
- Aurrekoan azpimarratu dugun bezala, langileak berak ezin du erabaki zein hizkuntza erabiliko duen lanean eta, honi bagagozkio, beste herri-administrazioekin dituen harremanetan. Hizkuntza ofizialen erabilerari buruzko erabakia erakundearena da.
- Euskarazko komunikazio hauek eta beste zenbait helburu lortze aldera, atalek hizkuntzen kudeaketaren ardura izango dute, erakundeko plan orokorraren baitan. Herri-administrazio bakoitzak ikusi behar du zein lanpostu den estrategikoa bere zerbitzu, atal edo zuzendaritzan kanpoko erakundeekiko harremanetarako.

- **Gaitasun komunikatiboa**

Atalak hizkuntza-gaitasuna behar du izan euskaraz komunikatzeko, itzulpenetara jo gabe (nahiz eta barruko langile guztiek gaitasun bera ez izan). Gaitasun hori maila batekoa edo bestekoa izan daitekeenez, horrek baldintzatuko du erabili beharreko metodologia.

- **Prestakuntza (Herri-Administrazioaren laguntza)**

Herri-Administrazioak laguntza guztia eman behar die komunikazio horietan parte hartzen duten langileei, euskaraz errazago lan egin dezaten: prestakuntza orokorra euskaraz, berariazko hizkuntza-prestakuntza, trebakuntza, zuzenketa-zerbitzua, dokumentu estandarizatuak, zerrenda terminologikoak... Prestakuntza falta ezin izan daiteke aitzakia.

Orain arte, nagusiki, bi motatakoak izan dira beste herri-administrazioekin euskaraz komunikatzeko erabakia hartu dutenak: erakunde batzuek (IVAP, HABE, UEMako udalak...) hizkuntza-gaitasun handia dutela-eta, berez komunikatzen dira herri-administrazio gehienekin euskaraz modu naturalean; beste batzuk akordio batzuetara heldu dira, euren artean euskara hutsezko komunikazioak bultzatzeko (UEMA eta Eusko Jaurlaritzaren artean, esate baterako). HAKOBAko lantaldeak, harantzago joan nahian, proba pilotu bat jarri du martxan, herri-administrazioen artean euskarazko komunikazioak sustatze aldera. Aurrekoekin alderatuta, proiektuak berrikuntza bat du, funtsezkoa gainera: EAeko herri-administrazio guztiak-guztiak ados jarri dira aurreneko aldiz, haien arteko komunikazioetan euskara sustatzeko; eta ,gaur egun, hori langile guztiekin egitea ezinezkoa denez, atalka edo esparruka gauzatzen ari da.

Ezagun denez, herri-administrazio guztietan edo gehienetan, badira atal batzuk, oro har, euskaraz gaitasun komunikatibo ona erakusten dutenak: genero berdintasuna, liburutegiak, kultura arloa, gazteria, kirolak... Zergatik ez hasi lanean horiekin, eta gero besteekin jarraitu? HAKOBAk berriki erabaki du genero berdintasunarekin hastea. Eusko Jaurlaritzako, udaletako eta foru aldundietako erakunde-ordezkariek hitz egin dute kasuan kasuko berdintasun teknikariek, proiektuaren berri eman diete, dagokion azterketa komunikatiboa egin dute euskara teknikariaren laguntzaz, eta guztien artean adostu dituzte helburu batzuk. Modu horretara, era koordinatuan, erakunde guztiek komunikazio bide bat zabaldu dute berdintasun teknikarien artean. Zeresanik ez, proiektu horiek jasota egon behar dute norberaren euskara planean, eta haien jarraipena egingo da dagozkion adierazleak erabilita.

10. Ahozketasuna

Idatzizko komunikazioak ahaztu barik, ahozko komunikazioek izan behar dute lehentasuna plangintzaldi honetan, horiek finkatu ahala, idatziz euskaraz gehiago lan egitea ekarriko dutelako.

Ahozko eta idatzizko komunikazioek ezaugarri ezberdinak dituzte; baina ahozkotik hurbil dagoen idatzizko jardunak normalean esaldi laburragoak erabiltzen ditu, hitz ezagunagoak, erritmo biziagoa... Hitz batean: argiagoa eta ulergarriagoa da. Ezin dugu ahaztu herritar guztiek daukatela administrazioaren mezuak ulertzeko eskubidea, eta mezu horiek herritarren ohiko jardunetatik zenbat eta hurbilago egon, orduan eta errazago izango da eskubide hori bermatzea.

VI. Plangintzaldian, euskara ahozko lan-hizkuntza gisa bultzatu beharra dago: euskara ahoz gero eta gehiago erabiltzea sustatu lankideen artean, lan-bileretan, egoera informaletan... Hizkuntzarekiko segurtasuna lortzen da mintzapraktikaren bidez, eta horrek isla izango du, zalantzarik gabe, idatzizko produkzioan. Berebiziko garrantzia izango du erakundeen planifikazioan ahozketasunari begira egindako planteamendu orokorrak. Ez behar puntual bati erantzuteko, baizik eta erakundeak ahoz euskaraz jarduteko eman beharreko pausoak antolatzeari begira: jendaurreko postuen jarduna, herri-administrazioen arteko jarduna, teknikariek jendartean eman beharreko azalpenak, izaera informaleko ekintzak eta abar.

Aldahitz Ikerketaren aztergai nagusia hizkuntza-ohituren aldaketa-prozesuak dira, eta Soziolinguistika Klusterra zeregin horretan aritzen da ikerketa ekintzarekin uztartuz. Eusle metodologia da hizkuntza-ohituren aldaketa errazteko eta ikertzeko proiektuan garatu den tresna nagusia. Dena den, azken urteetan proiektuaren tresneria metodologikoa zabaltzen ari da, beste bi metodologia osagarriekin: Ulerrizketa eta Uler-saioak metodologia. Jarduera horiei guztiei esker aurrerapen nabarmena gertatu da hizkuntza-ohituren aldaketarako sortzen eta inplementatzen ari den tresneria integralaren garapenean.

Honekin lotuta, EAE, Nafarroa eta Iparraldeko administrazioek gizarte eragileekin batera, euskararen erabileraren aldeko hizkuntza-ohituretan eragitea helburu, EUSKARALDIA izeneko dinamika soziala jarriko dute martxan, 2018ko azaroaren 23tik 3ra bitartean.

11. Dokumentuen estandarizazioa

Dokumentu estandarizatuen arloan lan asko egin bada ere, luzea da geratzen zaigun bidea eta ez soilik euskaraz; gazteleraz ere badago zer eginik, gutxiago bada ere. Euskara lan-hizkuntza ohikoa bihurtu ahala, honen beharra nabariagoa egingo da. Hortaz, hasiera batean, komunikazio beharren azterketan oinarriturik, komeniko litzateke zerbitzuka/zuzendaritzaka lehenik, arloka/sailka gero, eta erakundeka azkenik, dokumentuen estandarizazioari ekitea. Erabilera planak garatu ahala eta lan hizkuntzan euskarak presentzia handitu ahala horren beharra berez etorriko da.

Bigarren maila batean eta akaso modu paraleloan, HAKOBAREN bitartez EAEko erakunde guztietan estandarizazio lan orokor bat egin beharko litzateke. Lan tekniko horretan IVAP-HAEE eta antzeko erakundeen laguntza eta gidaritza beharko lirateke dokumentuak familiaka eta prozeduraka lantzeko. Lan bateratua behar du izan, transbertsala, administrazio handi nahiz txikietan erabiltzeko modukoa, euskara argia eta terminologia bateratua erabiliz gauzatua. Eta ondoren, erakundeen intranetean eta ordenagailuetan eskuragarri egon beharko litzateke txantilo gisa, langileen lana errazteko, horixe baita proiektuaren helbururik nagusia: euskararen erabilera bultzatzea.

Dokumentuen estandarizazioaren bigarren ikuspegia da kalitatezko komunikazio idatzia sustatzea Administrazioan; hau da, testu zuzenak, jatorrak, egokiak eta argiak. Hona hemen kalitatezko testuak idazteko irizpide batzuk:

- Helburua komunikatzea da: hartzaileak lehen entzunaldi edo irakurraldian ulertu behar du esaten zaiona. Testuak egokia izan behar du komunikazioaren ikuspegitik.
- Testuak egitura logikoa izango du, eta egitura hori agerian geratuko da era honetako estrategiak baliatuta: izenburuak eta azpi-izenburuak, ideiak paragrafoka, lege-aipamenak oin-ohar modura...
- Testuak zuzena izan behar du.
- Hizkuntza bakoitzak badu bere esateko era: errespetatu. Nolanahi ere, herri-administrazioiko hizkera berri, modernizatu eta herritarrengana hurbildu beharra dago.
- Idazkiaren diseinua zaindu, irakurgarritasuna bermatzeko.

Kontu horiei guztiei buruzko informazio zehatza IVAPeko web-orrian dago ikusgai (ikus http://www.ivap.euskadi.eus/r61-vedargeu/eu/contenidos/informacion/euskalduntze_argit/eu_def/index.shtml).

Hirugarrenik aipatu beharra dago komunikazio digitalaren gaia. Koldo Mitxelenak zioenez “Euskararen egiazko misterioa iraupena da, ez jatorria”. Bada, aurrekoa parafraseatuz, euskararen egiazko misterioa hain txikia den hizkuntzak mundu digitalean bere tokia izatea da, hizkuntza erraldioen parean, gainera.

Internetek komunikazioaren paradigma klasikoa hautsi eta komunikazio-eredu berria sortu du, eta orain arte nagusi izan diren komunikazio motak –alegia, pertsona arteko komunikazioa eta masa-komunikazioa– eraldatu egin ditu. Ondorioz, espazio birtual berrian komunikazio mota guztien konbergentzia gertatzen da. Hortaz, igorlearen eta hartzailearen rola aldatu egiten dira ingurune digitalean. Izan ere, komunikazio tradizionalan hartzailea pasiboa da, baina oraingoan aktibo izatera igaro da. Internetek bi rola maila berean jartzen ditu. Igorlea ere anitza da eta edozein pertsona edo talde bihur daiteke mezu-igorle.

Gainera, hipertestuari esker, hartzailea ez da mezu-kontsumitzaile hutsa. Eta horixe dugu, hain zuzen, bigarren ezaugarri nagusia eta komunikazio digitalaren ekarpenik berritzaileena. Hipertestuak idazkera berri bat sortzen du, sekuentziala, linealtasunaren nozioarekin apurtzen duena. Horri esker, komunikazio prozesuan parte hartzen duten guztiak aktibo bihurtzen dira, aukera baitugu komunikazioaren esperientzia irekitzeko eta irakurlearen esku uzteko.

Oraingo mezua formatu anitzez osatua dago eta multimedia izaera du, formatu eta hedabide mota guztien integrazio gisa ulertuta. Horiek dira, beraz, komunikazio digitalaren hiru nolakotasun nagusiak: interakzioa, hipertestualitatea eta multimedia izaera.

Ikusten denez, komunikazio digitala ez da komunikazio analogikoa hartu eta formatu elektronikora eramatea: hori baino askoz gehiago da. Komunikazio digitalak bere hizkuntza propioa du, bere baliabideak, eta horiek kontuan hartzen ez badira, porrota etorriko da. Komunikazio analogikoa behera doa mundu zabalean, eta herri-administrazioa ez da salbuespen horretan. Euskara biziko bada, teknologia berrien gurdira igo beharra dauka, baita eperik laburrenean eta modurik ausartenean igo ere.

Kontu horiei guztiei buruzko informazio zehatza IVAPeko web-orrian dago ikusgai (ikus http://www.ivap.euskadi.eus/contenidos/informacion/euskalduntze_argit/eu_def/adjuntos/komunikazio_elektronikoa.pdf).

12. Itzulpen kopurua gutxitzea

Nahiz eta Herri-administrazioiko langileak, neurri batean edo bestean, euskaraz lan egiteko eta dokumentuak hizkuntza horretan idazteko prestatuta egon; egia da herri-administrazioan orain arte egon den dinamika

orokorragatik, joera nagusia izan dela, eta izaten dela, testu gehienak gaztelaniaz sortu eta gero euskarara itzultzea bidaltzea.

Joera horrek bi arazo nagusi sortzen ditu: alde batetik, ez da behar bezala aprobetxatzen langileen hizkuntza-gaitasuna (horrek dakarren gastuarekin); eta, bestetik, itzulpen ia guztiak norabide berean egiten direnez (gaztelaniatik euskarara), garbi dago erdal testuak markatzen duela maiz euskal itzulpenak izango duen egitura, estiloa eta itxura.

Lehen arazoa ekiditeko, kudeaketa aurreratuaren bidez atal bakoitzean egindako azterketa komunikatiboak esango digu zein den bertako langileen hizkuntza-gaitasuna, zein komunikazio mota sortzen dituzten, norekin, zein maiztasunez eta abar. Diagnostiko hori egin eta gero, atal bakoitzak erabakiko du atal horietan zer egingo den euskaraz, zer ele bietan eta zer gaztelaniaz, eta batez ere, zer egin daitekeen euskaraz itzulpenetara jo gabe. Dokumentuak itzultzea bidaltzetik euskaraz sortzera jauzia egingo duten langileei laguntza guztia emango die erakundeak, euren lana eroso egin dezaten. Helburua zein den argi dago: gure hizkuntza-gaitasuna baliatzea, gaur egungo itzulpenen kopuru handia ahalik eta gehien murrizteko.

Bigarren arazoari aurre egiteko sendabideetariko bat korredakzioa da. Ezagun denez, dokumentuak hizkuntza jakin batean idatzi, eta gero itzultzera eraman beharrean, teknika horren bidez dokumentu bera bi hizkuntza ofizialetan idazten da aldi berean; alegia, testuak, hasiera-hasieratik, bi erredaktore izaten ditu, bakoitza ondoen menderatzen duen hizkuntzan espezializatua, baina elebidunak biak. Idatzi beharreko testuaren edukia eta ezaugarriak zein diren jakin ondoren, bi korredaktoreak ados jartzen dira testuaren helburu, egitura, estilo, hiztegi, testu-aipamen, tonu eta gainerakoetan. Hori eginda, korredaktore bakoitzak bere irakurleen kulturaren ezaugarrietarako moldatzen du testua, eta hizkuntza ofizial biak maila berean jartzea lortzen da horrela.

Bi arazo nagusi horiekin batera, beste arazo batzuk ere sortu ohi dira itzulpenen kudeaketari dagokionez:

- Zenbait dokumentu estandarizatuta egon arren, ez dira behar bezain ezagunak, eta itzultzera bidaltzen dira.
- Itzultzeko agindu horiek, askotan, kontrol handirik gabe egiten dira.
- Dokumentu bera askotan bidaltzen da itzultzera, hainbat zerbitzutatik gainera.
- Aldaketa txiki baten aitzakiatan, dokumentu osoa bidaltzen da itzultzera, horrek dakarren gastuari erreparatu ere egin gabe.

Horri aurre egiteko, hona hemen irizpide-proposamen batzuk itzulpenak kudeatzeko:

- Lanpostuak derrigortasuna izanik, lanpostu horri dagozkion ohiko komunikazioak langileak berak sortu beharko litzuzke euskaraz, itzultzera bidali gabe. Hori bai, bere erakundeak laguntza guztia emango dio lan hori errazteko (zuzenketa programak, batez ere). Nolanahi ere, “egoera bereziak” gertatuko balira (ezohiko dokumentuak, testu konplexuak, presa handikoak...), itzulpenetarako bidea zilegi litzateke.
- Testu berdina (edo oso-oso antzekoa) ez da bi aldiz itzultzera bidaliko, nahiz eta prozesuan zehar testuak aldaketak izan.
- Komenigarria litzateke erakunde bakoitzak neurriak ezartzea, itzultzera bidaltzen diren dokumentuak kontrolatzeko, helburu nagusia begi bistatik galdu barik: itzulpen kopurua murriztea.
- Itzultzaileek eta euskara teknikariek estandarizatutako dokumentuak langileen eskura jarri beharko lirateke, horiek erabil ditzaten itzulpenen partez.

13. Kontrataziorako irizpideak

Eusko Legebiltzarraren 56/2014 legez besteko proposamenaren bidez, Eusko Jaurlaritzari eskatu zitzaion onar zitzala jarraibide batzuk, bere herri-administrazio orokor eta erakunde-mailako herri-administrazioen eremurako, kontratazio administratiboetan euskararen erabilera garrantzitsua izan daitekeen kasuetarako printzipio orokorrak garatu eta arautzeko. Eskaera hari erantzuteko, Eusko Jaurlaritzaren Gobernu Kontseiluak 2016ko apirilaren 26an onartu zituen EAEko Herri-administrazio Publikoak egiten dituen kontratuetan euskararen erabilera eta ezagutza sartzeko oinarri orokorrak ezartzen dituzten jarraibideak. (ikus http://www.emakunde.euskadi.eus/contenidos/informacion/politicas_clausulas2/eu_def/adjuntos/hizkuntzari_buruzko_klausulak.pdf)

Horren ondoren, HPSk honako hauek bidali zizkien EAEko erakunde publiko guztiei:

- Zerbitzuak kontratatzeko klausula administratibo zehatzen agiria: Prozedura irekia, murriztua eta negoziatu publizitadeduna.
- Obra-, zerbitzu- eta hornidura-kontratueterako karatula bateratuaren eredua.
- Kontrataziorako Agiri Europar Bakarra betetzeko argibideak (KAEB)

Ohartarazi ere, ohartarazi zien HPSk erakundeei agiri horiek Eusko Jaurlaritzako sailei zuzenduta zeudela eta, hortaz, bere horretan ez zutela balio beste herri-administrazioentzat. Erabilgarriak izateko, herri-administrazio bakoitzak egokitu eta moldatu behar zituen, egin nahi zituen kontratuen arabera eta 2016ko apirilaren 26ko Gobernu Kontseiluak onartutako jarraibideen arabera.

Horren guztiaren helburua da kontratazio-organo guztiek, kontratuak burutzean, nahitaez sartzeari bete behar diren hizkuntza-baldintzak, herri-administrazio kontratueterako karatuletan eta berariazko klausula administratiboan pleguetan. Eta garrantzitsuenak: baldintza horien betetze-mailaren jarraipena egitea, eta halakorik ezean, beharrezko neurriak hartzea.

Bestetik, Euskadiko Toki Erakundearen 2/2016 Legearen 7. artikuluko 8.puntuak honako hau arautzen du:

Herritarren hizkuntza-eskubideei eta euskararen eta gaztelaniaren hizkuntza-ofizialtasunaren erregulazioa betetzeari dagokienez trabarik gertatu ez dadin indarreko legeriak onartzen dituen zehar-kudeaketa moduetako baten bitartez zerbitzua emateagatik, toki-erakundeek egiten dituzten kontratueterako kasu bakoitzean beharrezkoak diren klausulak sartuko dira, hirugarren batzuek egikaritzen dituzten zerbitzu publikoetan helburu hauek bermatze aldera:

- a) Kontratuaren xedeak bete dezala bere izaeragatik eta zerbitzuaren titularra den toki-erakundearen ezaugarriengatik aplikagarria zaion hizkuntza-legeria.
- b) Herritarrak artatuak izan daitezela berek hautatzen duten hizkuntza ofizialean.
- c) Zerbitzua eman dadila, hizkuntza-baldintzei dagokienez, zerbitzuaren herri-administrazio titularrari exijitu ahal zaizkion baldintza beretan.

6. SOZIETATE PUBLIKOAK ETA ZUZENBIDE PRIBATUKO ERAKUNDE PUBLIKOAK

Honela dio Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioetan euskararen erabilera normalizatzeko prozesua arautzen duen apirilaren 15eko 86/1997 Dekretuaren laugarren xedapen gehigarriak:

Laugarren xedapen gehigarria.

1.—Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioei lotuta egonik zerbitzu publikoak eskaintzen dituzten elkarte publiko zein zuzenbide pribatuko erakunde publikoek, nahi eta nahi ez euskara eta gaztelaniaren erabilera bermatu beharko dute herritarrekin zuzeneko harremanak dituzten zerbitzuetan.

2.—Helburu hori betetzeko, elkarte publiko zein zuzenbide pribatuko erakunde publiko horiek, dekretu honetan ezarritako irizpideak erabilita, erakundeetako bakoitzean ezarri beharreko helburuak zein izango diren aztertu eta helburu horiek benetan bete daitezzen hartu beharreko neurriak hartuko dituzte. Ondoren, Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzari emango diote horren berri, dekretu honen 7. artikuluan ezarritakoari jarraituz.

Horrek esan nahi du sozietate (elkarte) publikoek ere nolabaiteko erabilera plana izan behar dutela abian, herritarren hizkuntza eskubideak bermatze aldera. Sozietate publiko guztiak bide horretan jartzeko asmoz, 2015eko urrian HPS hasi zen arlo horretan lanean. Lan horri esker erakunde horien errealitatea gertuagotik ezagutzera lortu zen. Aipatu behar da jasotako datuak ez direla ofizialak, horiek lortzeko erabilitako iturriak oso desberdinak izan baitziren (galdetegiak, telefono bidezko harremanak, aurrez aurreko bilerak...).

HPS 200 sozietate publiko ingururekin jarri zen harremanetan; gutxi gorabehera 7.000 langileko lagina biltzen zutenak. Harreman horietatik bildutako informazioari esker ondorioztatu zen oso ezaugarri desberdinetako sozietateak daudela.

Erabilera planak (2017)			
Bai	Bidean	Ez	Ezezaguna
%32	%13	%40	%15

HPSk, telefono-deien bidez erakundeekin harremanetan jarri ostean, 23 bilera burutu zituen eta solaskide-sarea antolatu zuen. Lortutako konpromisoak era guztietakoak izan ziren:

- Hainbat sozietatek euskara plana abian jartzeko konpromisoa hartu zuten, beste batzuek bihar-etzi Bikainen parte hartzekoa, eta beste zenbait kasutan, elkarrekiko harremani eustea izan zen konpromisoa.
- HPSk, bestalde, behar adinako dokumentazioa eskaintzeko konpromisoa hartu zuen euren eguneroko beharrei erantzuteko: Erreferentzia Marko Estandarrean (EME) oinarritutako plan estrategikoa egiteko

eredua, kudeaketa-plana egiteko ekintzen katalogoa eta diagnostikoa egiteko jarraibideak, besteak beste. Horretaz gain, Jaurkitzaileen baliabideak eta sarean aurki daitezkeenak ere eskaini zitzaizkien (agiri-ereduak, hiztegiak, hiztegi terminologikoak...).

Egoera hau kontuan izanik honako proposamenak egiten ditugu herri-administrazioan, orokorrean, jarraitzeko:

- Sozietate publikoetan euskararen kudeaketa zeharkako elementu gisa kudeatzea eta euskararen balio erantsiaz ohartzea. Horretarako, sozietate publikoetako ordezkarien lidergoa landu beharko litzateke.
- Udal edo foru erakunde bakoitzak bere menpeko sozietate publikoetan erabilera planak egiteko eskatzea, eta sozietate publikoaren tamaina txikiagatik erabilera plana posiblea ez balitz, udaleko planaren barruan integratzea.
- HPSk eskaintzen duen laguntzaz gain, nor bere menpeko erakundeei zer-nolako laguntza eskain dakiekeen aztertzea eta abian jartzea.

Abenduaren 22ko 6/2003 Legearen 38. artikuluan xedatzenenez, erakunde publikoek kontsumitzaile eta erabiltzaileekiko harremanetan bi hizkuntza ofizialak agertzea bermatuko dute, era honetan:

a) Euskal Autonomia Erkidegoaren lurralde eremuko establezimenduetan, errotuluak, oharak eta, oro har, jendeari zuzendutako jakinarazpenak euskaraz eta gaztelaniaz emango dira.

b) Kontsumitzaile eta erabiltzaileek betetzeko egiten diren inprimaki edo eredu ofizialak bi hizkuntzatan emango dira.

c) Kontsumitzaileak edo erabiltzaileak berak hizkuntza ofizialeko bakarrik erabiltzea nahi duela adierazi ezean, bi hizkuntzatan idatziko dira atxikipen kontratuak, klausula ereduak dituzten kontratuak, araupeko kontratuak, baldintza orokorrak eta kontratu horiei buruzko edo horiek egitearen ondoriozko agiriak.

d) Zehazki kontsumitzaileei zuzendutako jakinarazpenak bi hizkuntzatan eman beharko dira, eta baita fakturak, aurrekontuak eta antzeko agiriak ere, kontsumitzaile eta erabiltzaileak berak bi hizkuntza ofizialeko bat bakarrik erabiltzea aukeratu ezean.

e) Bi hizkuntzatan idatziko dira, halaber, produktu eta zerbitzuak erabili eta mantentzeko jarraibideen liburuxkak, berme-agiriak, eta etiketan eta ontzietan adierazi beharrekoak.

f) Kontsumitzaile eta erabiltzaileei zuzendutako produktu, ondasun eta zerbitzuen eskaintza, sustapena eta publizitatea, erabiltzaileekiko euskarria edozein dela ere, bi hizkuntzatan egingo da.

Orobat, abenduaren 22ko 6/2003 Legearen 38.3 artikulua arabera, erakunde publikoekin dituzten harremanetan kontsumitzaile eta erabiltzaileek eskubidea dute arreta jasotzeko eurek hautatzen duten hizkuntza ofizialean.

AGURRA

Hauek dira Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzatik EAEko herri-erakundeentzat proposatzen ditugun euskara planak egiteko irizpide orokorrak (gida-lerroak). Jakin badakigu 86/1997 Dekretuaren eraginpeko erakunde publikoak oso desberdinak direla eta bakoitzak bere erritmo eta kudeaketa kultura dauzkala. Horrexegatik, dokumentu honetan proposatzen diren ideiak irizpideak baino ez dira, gero erakunde bakoitzak bere erara molda ditzan. Izan ere, egokitzapen horretan aurki dezakegu euskarak erakunde bakoitzean aurrera ateratzeko bidea. Dena dela, jakizue Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak beti izango dituela ateak zabalik zuen erakundeei, ahal duen neurrian, laguntzeko.

